

ENFORTINT LA CONVIVÈNCIA ESCOLAR

Informe de bones pràctiques en l'abordatge
integral del bullying a Catalunya

PDA BULLYING

Prevenió - Detecció - Actuació davant l'assetjament entre iguals

Enfortint la convivència escolar: Informe de bones pràctiques en l'abordatge integral del bullying a Catalunya.

*Una anàlisi sobre l'abordatge integral del bullying en
el marc del projecte de convivència.*

El present informe presenta els resultats de la recerca duta a terme l'any 2020,
una proposta de la Plataforma PDA Bullying en col·laboració amb:

Finançat per

**Ajuntament
de Barcelona**

**Diputació
Barcelona**

**Generalitat
de Catalunya**

Coordinació:

Gabriela A. Rangel Rodríguez
Ramiro A. Ortegón Delgadillo

Disseny:

Mònica Rose Donnellan Barraclough

Edició:

Salut i Educació Emocional SL (SEER®)
Barcelona, Maig 2022

Citar com:

Plataforma PDA Bullying (2022). *Enfortint la convivència escolar: Informe de bones pràctiques en l'abordatge integral del bullying a Catalunya*. Salut i Educació Emocional.

Autoria:

Gabriela A. Rangel Rodríguez
Ramiro A. Ortegón Delgadillo
Alejandro Estébanez García
Ariadna Troya Solé
Mònica Rose Donnellan Barraclough

Col·labora:

Laia Martínez Bardají
Joana Ecurriola Rodríguez

Dipòsit legal:

2204200957142

Volem agrair a tots els **centres educatius** que van participar al qüestionari realitzat per a aquesta recerca. La seva experiència, aprenentatge i opinió han estat essencials per tenir una visió clara de la situació que hi ha a Catalunya.

CEE Centre de Formació i Treball Flor de Maig, CEIP Mas Clariana, CEIP Puig Rodó - ZER Montgrí, Centre Educatiu López Vicuña, Centre Obert Espai Creix (Lliça d'Amunt), CFA Balaguer, CFA del Solsonès, CFA Jacint Carrió i Vilaseca, CFA La Creu de Barberà (Sabadell), CFA Morera Pomar, CFA Vilafranca del Penedès, Col·legi Badalonès, Escola L'Aragai, Col·legi Sant Gabriel Torroella, Escola Abel Ferrater, Escola Àgora, INS Mediterrània, Escola Alfred Potrony, Escola Ametllers, Escola Àngel Guimerà, Escola Antònia Simó Arnó. Escola Benviure, Escola Bertí, Escola Palau, Escola Bonavista, Escola Cal Músic, Escola Can Roca, Escola Can Rull, Escola Caritat Serinyana, Escola Carles de Fortuny, Escola Catalunya, Escola Cervantes, Escola Cintra, Escola Coves d'en Cimany, Escola d'Aprenents Sant Genís dels Agudells, Escola Divina Pastora, Escola Doctor Serés, Escola el Bosc de la Pabordia, Escola El Cim, Escola el Gegant del Rec, Escola El Montcau, Escola El Pi Gros, Escola El Temple, Escola El Turonet, Escola Els Alocs, INS El Pedró, Escola Els Pins Castelldefels, Escola Els Vinyals, Escola Fanals d'Aro, Escola Fàsia Sarrià, Escola FEDAC de Lleida, Escola FEDAC Manresa, Escola Flama, Institut Cirviànum, Escola Ginebró, Escola Giroi, CFA Anna Murià, Escola Gravi, Escola Guillem de Montrodon, Escola Heura, Escola Jaume I (La Sénia), Escola Joan Coromines, Escola Joan Maragall, Escola Joan Pelegrí, Escola Joan XXIII, Escola Joana d'Empúries, Escola Josep Barceló i Matas, Escola Josep M. Soler i Gené, Escola La Benaula, Escola la Bòbila, Escola La Font, Escola La Font, Escola La Garalda, Escola La Mitjana, Escola La Muntanya, Escola La Romànica, Escola La Sagrera, Escola Las Seguidillas, Escola les Erres de Rasquera, Escola Les Parellades, Escola Les Roques, Escola Llebetx, Escola Lleó XIII, Escola Madrenc, Escola mare de Déu del Carme, Escola Maristes Igualada, Escola Marquès de la Pobla, Escola Matilde Orduña, Escola Miquel Martí i Pol, Escola Montcau, Escola Mossèn Albert Vives, Escola Paco Candel, Escola Pare Enric d'Ossó, Escola Pau Casals, Escola Pegaso, Escola Pere Calders (Polinyà), Escola Pinyana, Escola Presentació de la Mare de Déu - Franciscanes Vilassar de Mar, Escola Príncep de Viana, Escola Purificació Salas i Xandri, Escola Rosa Sensat, Escola Sagrats Cors Centelles, Escola Salvador Espriu (Granollers), Escola Sant Cristòfol, Escola Sant Esteve, Escola Sant Gil, Escola Sant Sebastià, Escola Sant Julià, Escola Sant Miquel del Cros, Escola Santa Anna, Escola Serravella, Escola Taula Rodona, Escola Torre d'en Reig, Escola Vaixell Burriac, Escola Vedruna el Carme (Sabadell), Escola Vicente Aleixandre, GSIS Escola Barcanova, INS 9 de Santa Coloma, INS Abat Oliba, INS Alexandre de Riquer, INS Anton Busquets i Punset, INS Antoni Ballester, INS Antoni Ballester, INS Antoni Pous i Argila, INS Arquitecte Manuel Raspall, INS Baix a Mar, INS Bisbe Berenguer, INS Bisbe Sivilla, INS Bitàcola, INS Can Jofresa, INS Can Mas, INS Castell d'Estela, INS Ciutat de Balaguer, INS Cristòfol Despuig, INS Cubelles, INS d'Aran, INS de Deltebre, INS de Llançà, INS de Lliçà, Escola Projecte, INS de Maçanet de la Selva, INS Dertosa, INS Ermengol IV, INS Ernest Lluch i Martín, INS Ernest Lluch, INS Flos i Calcat, INS Guinovarda, INS Jaume Balmes, INS Jaume Salvador i Pedrol, INS Joan Fuster, INS Joan Puig i Ferrer, INS Josep Puig i Cadafalch, INS Júlia Minguell, INS Julio Antonio, INS L'Alzina, INS La Pineda, INS La Riera, INS Laia l'Arquera, INS Lluís Domènech i Montaner, INS Manuel de Pedrolo, INS Maria Rúbies, INS Màrius Torres, INS Matadepera, INS Moianès, INS Molí de la Vila, INS Mollerussa IV, INS Montserrat Miró, INS Pere Borrell, INS Pla de les Moreres, INS Premià de Mar, INS Premià de Mar, INS Provençana, INS Rafael Campalans, INS Rafael Casanova, INS Ramon Barbat, INS Ramon Turró i Darder, INS Roquetes, Escola Baldiri Reixac, INS Salvador Seguí, INS Tordària, Escola Torrescasana, INS Valerià Pujol i Bosch, INS Valldemossa, INS Ventura Gassol, INS Vila-Seca, Institut de Constantí, Institut Domus d'Olivet, Institut Les Vinyes, Institut Lluís de Peguera, Institut Pic del Vent, Institut Sant Pere i Sant Pau, Institut-Escola Àngel de Tobies (antic Teresina Martorell), Institut-Escola Els Tres Pins, Institut-Escola Pepa Colomer, Institut-Escola Sant Jordi, La Salle Horta, ZER Les Salines.

ÍNDEX

Presentació	6
Les bones pràctiques i les oportunitats pedagògiques	7
Resum	7
Metodologia	8
Justificació i objectius	8
Participants	9
Anàlisi resultats	11
Promoció del benestar	11
Prevenció	21
Detecció	34
Actuació	45
Conclusions	54

PRESENTACIÓ

El disseny d'aquesta investigació està motivat per la necessitat de visibilitzar les bones pràctiques que es realitzen al territori català en el marc de l'abordatge del bullying i el ciberbullying, tant des de la perspectiva de la promoció de la convivència com en la resposta davant d'un cas. Des de les entitats gestores de la plataforma PDA Bullying valorem que les estadístiques sovint acostumen a reflectir dades centrades en els factors de risc, per aquest motiu al 2019 vam plantejar la possibilitat de fer una investigació que, des d'una mirada salutogènica pogués centrar-se en els factors protectors a través de revisar els actius dels centres educatius. Un actiu és qualsevol recurs que sosté i potencia el benestar, així doncs, amb aquesta mirada de benestar presentem aquest **informe de bones pràctiques en l'abordatge integral del bullying a Catalunya (Enfortint la convivència escolar)**, una anàlisi sobre l'abordatge integral del bullying en el marc del projecte de convivència.

Les dades que presentem donen resposta als quatre grans blocs del Codi de Bones Pràctiques PDA Bullying que, validat per més de cent institucions (administracions públiques, universitats, empreses, centres, serveis socioeducatius, etc.), enfoquen la mirada en la promoció (promoció de la convivència i definició de protocols), la prevenció (provenció i sensibilització), la detecció (observació, diagnòstic i tipificació) i l'actuació (aturada de la violència i protecció del implicats, activació de la mirada de benestar i implicació de tothom en la resolució, reparació del dolor i restauració del benestar).

Agraïts per la participació de la comunitat educativa concloem a través de l'anàlisi dels resultats amb una sèrie de **bones pràctiques** i un conjunt d'**oportunitats pedagògiques**. L'observació de totes dues propostes esdevé el més gran actiu, l'orgull d'una feina ben feta i la possibilitat de millorar-la gràcies a tenir detectat on i com planificar accions que ajudin a superar el bullying, des de les pròpies fortaleeses i a través de la suma de totes les persones de la comunitat o territori.

LES BONES PRÀCTIQUES I LES OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

Les bones pràctiques o pràctiques de referència són aquells actius (activitats, programes, projectes, serveis, recursos, processos, etc.) o fortaleses del centre o del territori que possibiliten abordar el bullying o el ciberbullying amb qualitat pedagògica des d'alguna de les fases de resposta (prevenció, detecció, actuació).

Les oportunitats pedagògiques o reptes de futur són aquells elements que s'han de poder tenir presents per aconseguir millores substancials en l'abordatge integral del bullying o el ciberbullying per part dels centres. La planificació de millores basades en aquestes oportunitats són en si mateix un indicador de qualitat pedagògica.

RESUM

Gràcies al suport de la Generalitat de Catalunya i de les entitats gestores de la Plataforma PDA, l'Associació de Consumidors Audiovisuals de Catalunya, Equip SEER (Salut i Educació Emocional) i la Fundación Aprender a Mirar, podem presentar avui els resultats d'aquest estudi descriptiu sobre l'abordatge integral de l'assetjament escolar a Catalunya des d'una perspectiva de convivència. Aquesta recerca dona visibilitat a l'escenari dels centres educatius de Catalunya en el moment de l'estudi, amb relació al treball que fan sobre el benestar, les pràctiques de convivència i la resposta que es dona davant de casos d'assetjament escolar. L'anàlisi de la investigació aporta eines per promoure la convivència i millorar l'abordatge de l'assetjament entre iguals de manera integral, alhora que fa valer les bones pràctiques que realitzen un total de 201 centres educatius de Catalunya, fent un especial èmfasi en remarcar aquelles accions i iniciatives que ja estan en marxa i que contribueixen a crear i consolidar relacions saludables dins del marc de l'abordatge integral del bullying i des d'una mirada d'actius de benestar.

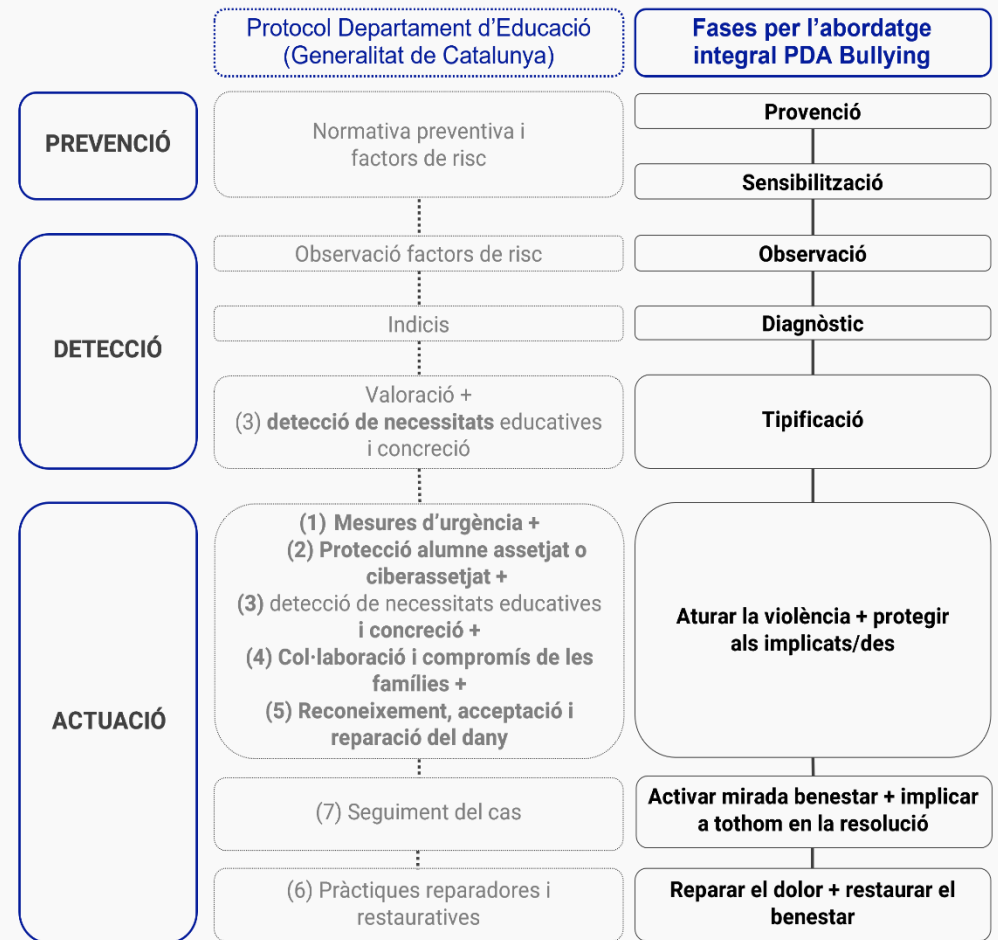
METODOLOGÍA

Justificació i objectius

Per desenvolupar aquesta investigació, es va recollir informació de 201 centres educatius catalans que van participar en un qüestionari dissenyat especialment per explorar la resposta que brinden els centres educatius participants per superar el bullying. Les àrees avaluades fan referència a idees clau relacionades amb la promoció de l'abordatge de l'assetjament entre iguals.

L'objectiu és donar visibilitat al treball pel benestar que s'està fent als centres educatius per cuidar els i les docents, l'alumnat, i les famílies. Volem aportar eines a les administracions, així com als centres i les famílies per millorar l'abordatge del bullying i el ciberbullying des les estratègies de convivència i, també, des dels protocols de resposta. Apostem per la promoció d'una mirada que ajunti els esforços de tota la comunitat en cada fase: prevenció, detecció i actuació per superar el bullying.

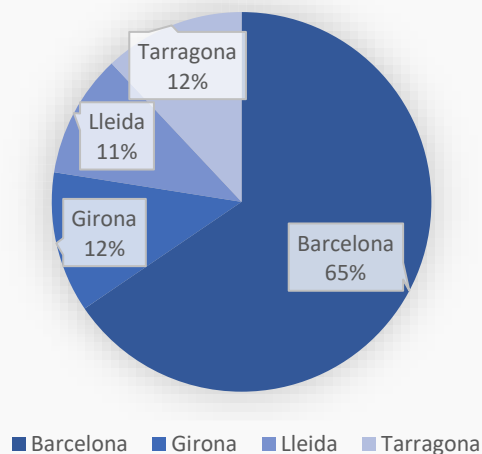
L'estudi ens permetrà donar visibilitat a l'escenari actual dels centres educatius de Catalunya amb relació a les bones pràctiques en convivència i en la resposta davant l'aparició d'un cas.

Característiques dels participants

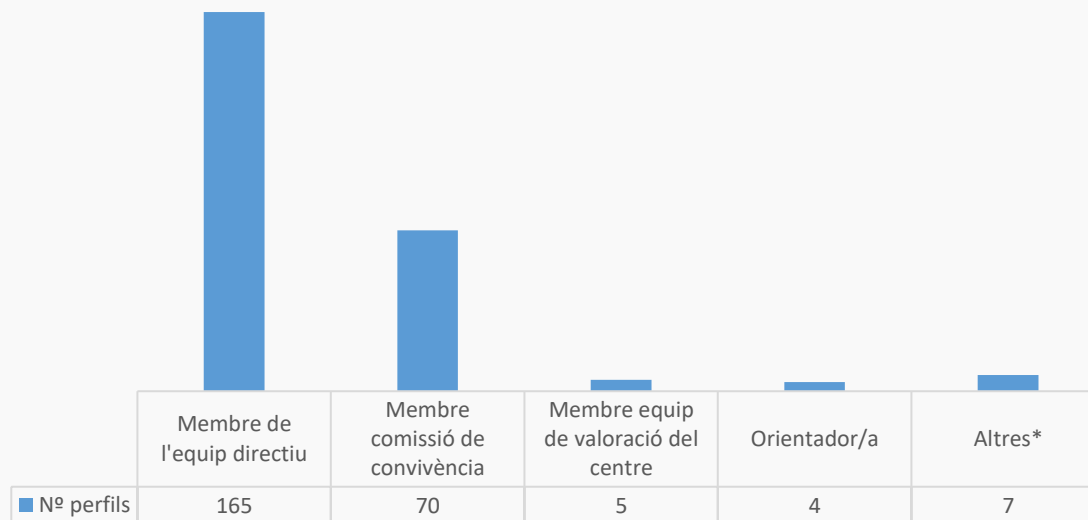
Aquest qüestionari s'ha dirigit als centres educatius de Catalunya, conté preguntes relacionades amb el projecte de convivència i els protocols d'abordatge dels conflictes i la violència que teníem a Catalunya en el moment de l'estudi. La recollida de dades va arrencar durant l'últim trimestre de 2019 i es va allargar fins al 15 de març del 2020.

Per ubicació geogràfica

TOTAL DE 201 CENTRES EDUCATIUS

Pel perfil dels participants

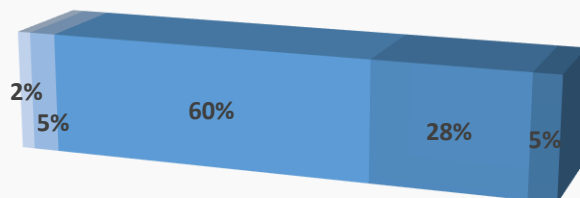

* Altres: Coordinadora departament d'orientació laboral (1); Directora pedagògica (1); mestre/a (1); tècnic integració social (1); comissió #AQP

Per la configuració dels centres

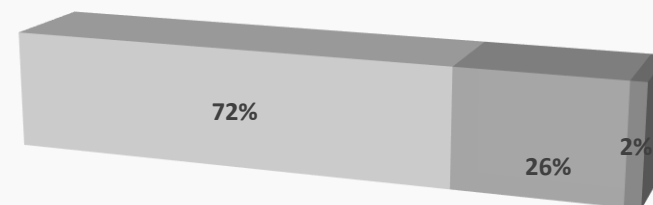
Nombre d'alumnes per centre

- 0 - 50
- 51 - 100
- 101 - 500

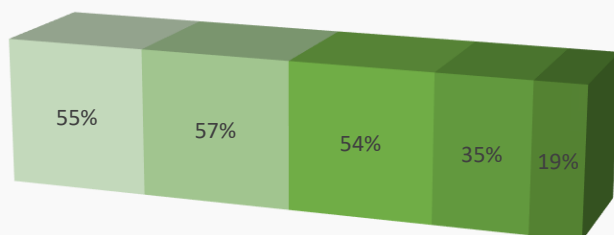

Nombre de mestres per centre

- 0 - 50
- 51 - 100
- 101 - 140

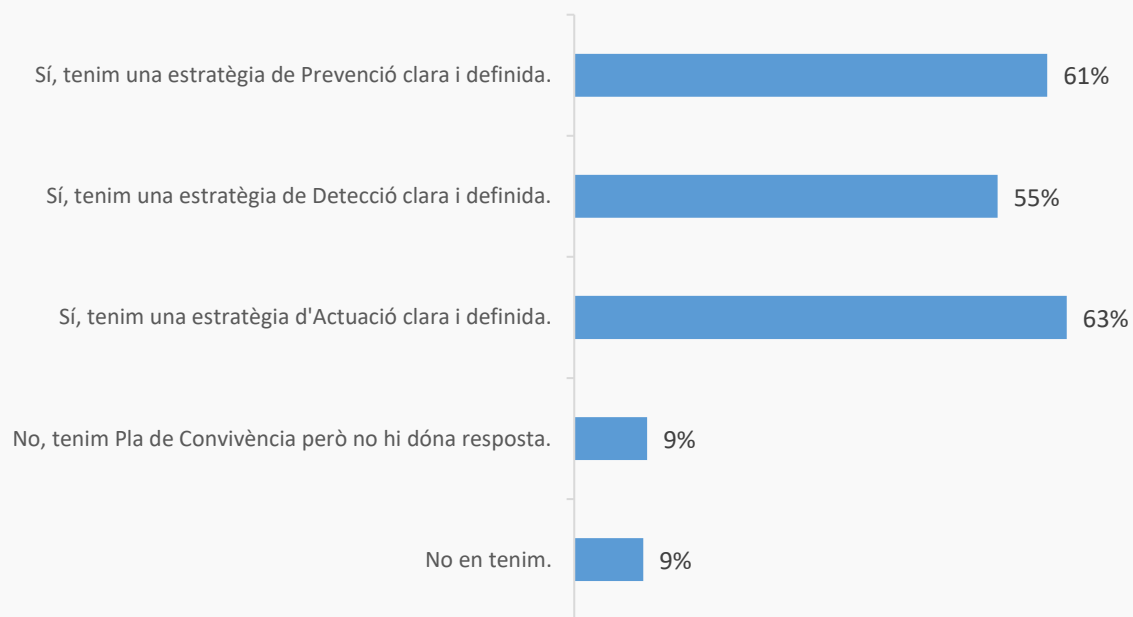
- Infantil
- Primària
- Secundària
- Batxiller
- Cicles formatius

PRÀCTIQUES PER A LA PROMOCIÓ DEL BENESTAR

1

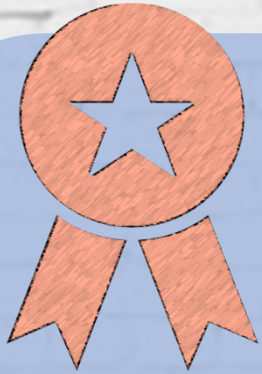
Tens un **Pla de Convivència** que conté protocols que donen resposta a una possible situació d'assetjament entre iguals?

Entre un 55% i un 63% dels centres afirmen que **sí tenen** Pla de Convivència amb una estratègia clara i definida per donar resposta a alguna o totes les diferents fases d'abordatge en casos d'assetjament entre iguals.

Un 9% afirmen que **no tenen** pla de convivència, però sí protocols interns que **donen resposta** a possibles situacions d'assetjament.

Altre 9% expressen que **no tenen** pla de convivència que dona resposta.

BONES PRÀCTIQUES

Més de la meitat dels centres expressen que tenen estratègies clares i definides per a la prevenció, detecció i actuació davant un cas de bullying, especialment a les fases de prevenció i actuació.

Aquesta aplicació de bones pràctiques es materialitzen sovint com a estratègia compartida dins d'un pla o projecte de convivència i són clau per aconseguir el benestar de tota la comunitat educativa, proporcionant uns espais segurs i una capacitat de resposta real davant els possibles casos que es presentin dins o fora dels entorns educatius.

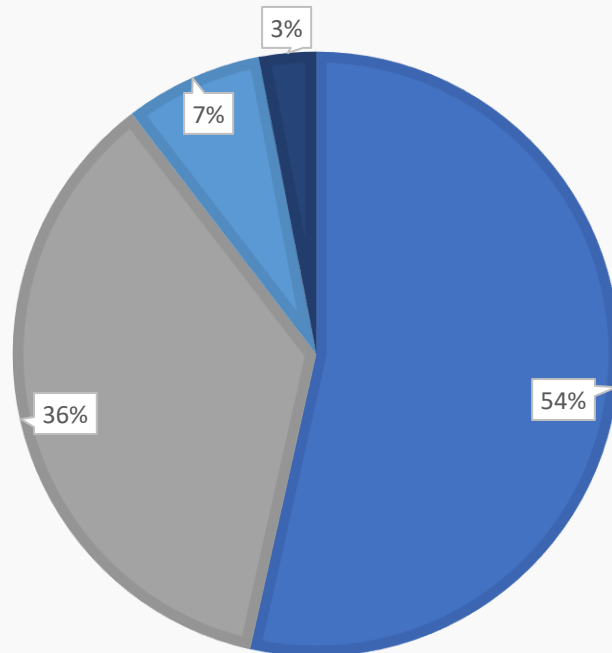
OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

El codi de bones pràctiques PDA Bullying promou que els centres disposin d'un Pla de Convivència actiu que inclogui estratègies de resposta al bullying i contempli estratègies de prevenció des d'una perspectiva de benestar.

Aquest Pla de Convivència ha de proporcionar diferents mètodes compartits que recollint tots els elements clau per a la promoció, sosteniment i valoració del benestar de tota la comunitat educativa. Han d'oferir de forma clara activitats i programes per a l'alumnat, els i les professionals i, també, per a les famílies que, continuats en el temps, permetin el treball el desenvolupament personal i la resposta positiva als conflictes.

2

Quin **protocol** de bullying utilitzes al teu centre?

- El del Departament d'Educació
- Hem adaptat el Protocol del Departament a la realitat del nostre centre
- N'hem creat un de propi
- No en tenim

Més de la meitat dels centres (53%) utilitzen el protocol de bullying del **Departament d'Educació**.

Un 36% han **adaptat** el protocol del Departament d'Educació a la **realitat del seu centre**.

Un 7% afirmen haver creat el ser **protocol propi**.

Un 3% dels centres afirma **no tenir cap protocol**.

BONES PRÀCTIQUES

Un nombre important de centres utilitzen protocols adaptats a la realitat pròpia del centre, bé adaptant el del Departament d'Educació o creant-ne un propi.

L'adaptació és clau. Portar els protocols a la pròpia realitat o crear un protocol propi que utilitzi eines ja existents o noves creades específicament per a donar resposta a les necessitats, ajuda a poder donar una resposta molta més ajustada i sensible.

OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

Per potenciar les bones pràctiques, és necessari que els protocols s'adaptin a la realitat de cada centre i que, a més a més, presentin estratègies d'intervenció clarament definides per poder actuar ràpidament davant d'una situació d'alerta (violència-maltractament).

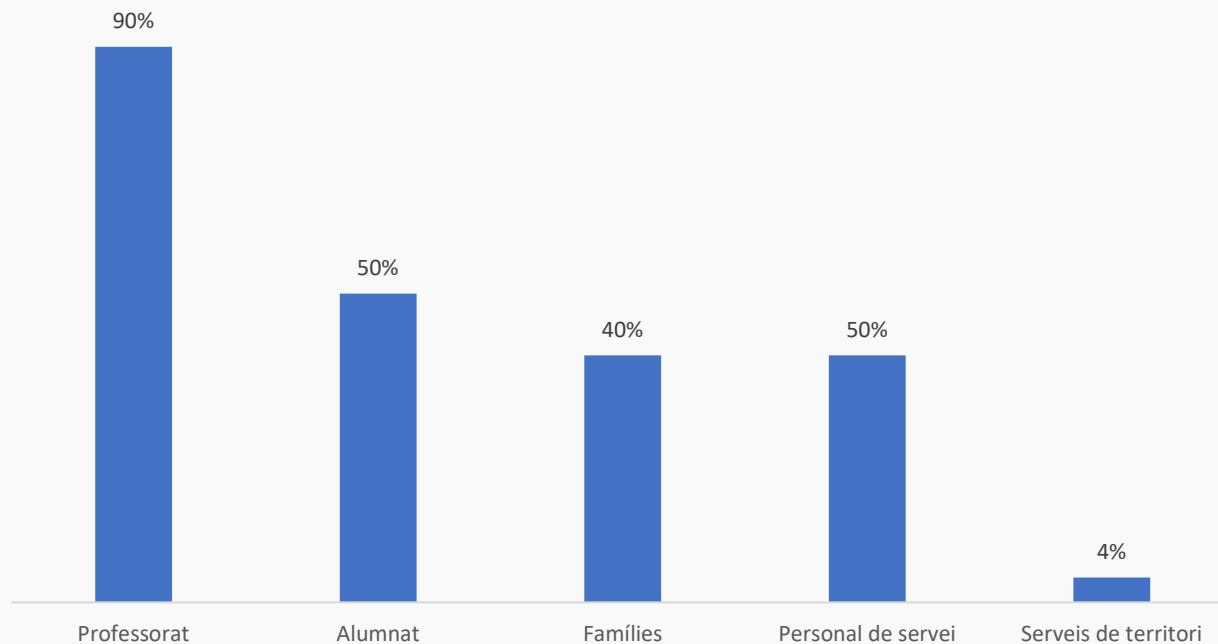
És important adaptar els protocols d'abordatge de tota mena de violència a la pròpia realitat del centre, i alhora, és recomanable conèixer el marc que proposa el protocol del Departament d'Educació en l'abordatge integral del bullying per conèixer les normatives i marcs comuns.

3

Les persones al teu centre, coneixen el **protocol**?

Sí, el coneixen...

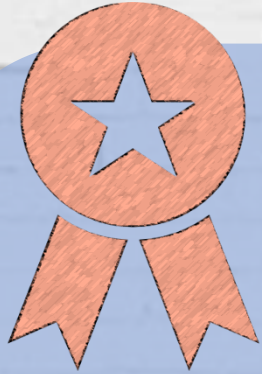

La pràctica totalitat del **professorat** dels distints centres, un 90%, coneix els protocols existents per a l'abordatge del bullying.

Un 50% de l'**alumnat** és coneixedor d'aquest protocol.

Un 40% de les **famílies** i un 50% del **personal de servei** del territori coneixen els protocols.

En menor mesura, sols un 4% dels **serveis del territori** conèixer els distints protocols existents als centres envers l'abordatge del bullying.

BONES PRÀCTIQUES

És ressenyable que una àmplia majoria del professorat tingui coneixement dels protocols existents al seu centre per abordar els possibles casos de bullying. Comparteixen el quotidià amb els alumnes i amb un coneixement detallat del protocol, poden aplicar recursos més clars i accessibles que posin en marxa les diferents estratègies de prevenció, detecció i actuació, enfortint la presència activa al dia a dia dels grups i aplicant eines d'observació específiques i continuades.

És important que siguin cada vegada més els alumnes els qui sàpiguen que hi ha un protocol que està disponible per ells, i que els permet posar en marxa diferents eines per protegir i augmentar el benestar propi i del grup.

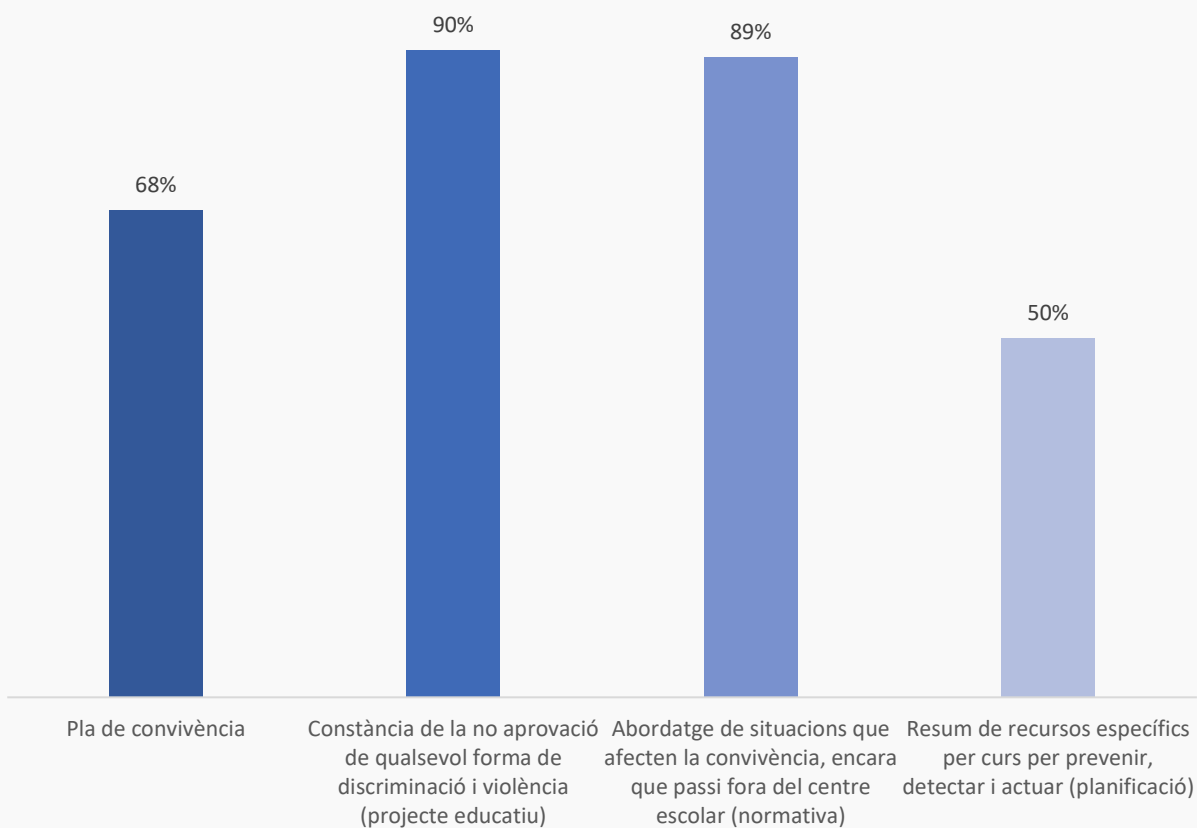
OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

Cal implicar més a tota la resta d'agents de cada territori en el coneixement del protocol, sumant recursos perquè no sols els centres i el professorat s'involucri i formi part l'abordatge integral del bullying, sinó també involucrar a tota la comunitat educativa. Aquesta idea és altament rellevant, ja que l'activació dels protocols de resposta parteix moltes vegades de la comunicació d'una situació d'alerta per part de les famílies o el mateix alumnat. El grup d'iguals i la família són agents clau per a la detecció de casos. És per això que el protocol no es pot quedar només a disposició de l'equip docent, és necessari que les famílies i l'alumnat també el coneguin i estiguin formats/des en la detecció de situacions d'assetjament o ciberassetjament escolar.

Cal també anar més enllà de posar en coneixement el protocol, per exemple, oferint un programa complet que pugui permetre als diferents agents portar-lo a la pràctica de manera efectiva.

4

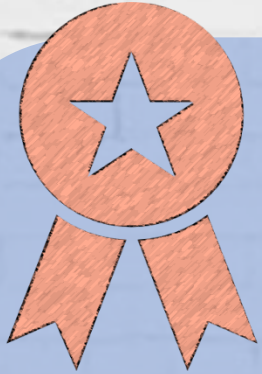
Els documents del centre compten amb...

La major part dels centres (90%) compten amb **projectes educatius** que expliciten la no aprovació de qualsevol forma de discriminació i violència.

Un 89% compten amb **normatives** que aborden situacions que afecten la convivència. Un 68% confirmen tenir un pla de convivència.

Un 50% dels centres tenen una **planificació** amb recursos específics per curs per prevenir, detectar i actuar en casos d'assetjament.

BONES PRÀCTIQUES

Pràcticament la totalitat dels centres tenen un projecte educatiu on es fa constar la no aprovació de tota forma de discriminació i violència, comptant amb programes educatius i normatives que permeten abordar situacions que afecten a la convivència.

Identifiquem com a positiu que quasi la meitat dels centres tenen un document fet i presentat a la comunitat educativa que permet abordar les diferents fases de prevenció, detecció i actuació, d'aquesta manera es garanteix i facilita un abordatge integral dels casos d'assetjament.

OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

Recomanem continuar treballant per crear, revisar i actualitzar els recursos específics per curs amb relació a la prevenció, la detecció i l'actuació, preferiblement emmarcats dins d'un pla o projecte de convivència.

Cal comptar amb tota la força de les institucions per a poder donar una resposta global, coordinada, i dins d'una estratègia en un marc de convivència. La comunitat educativa, no sols qui freqüenta el centre al dia a dia, també el mapa d'actius de territori, ha de conèixer els circuits i els canals de comunicació que li permetin abordar possibles casos d'assetjament.

És essencial comptar amb una normativa que inclogui el maltractament com a fenomen que s'ha d'abordar de forma punitiva si s'escau, i sempre reparadora. També ha de contemplar l'activació del protocol en fase de situació d'alerta, l'actuació en fase d'actuació per situacions no originades al propi centre, i l'obligació d'acompanyar individualment als implicats/des en un cas.

5.1

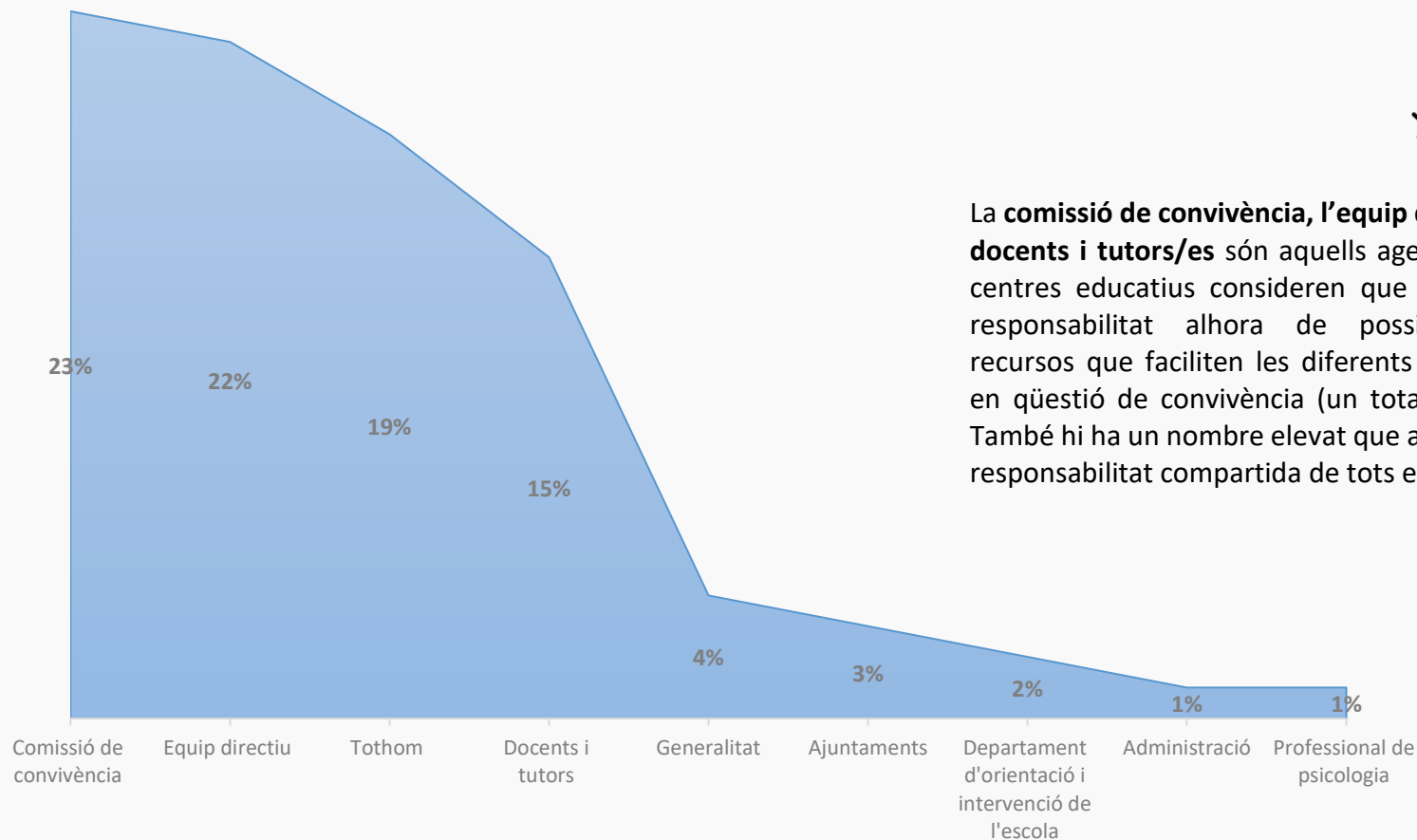
Què creus que necessita el teu centre per poder millorar les vostres estratègies en qüestió de convivència?

Entre les estratègies millor valorades per millorar la convivència en cada centre, hi ha un nombre elevat de personal docent que considera que és necessari **compartir el pla de convivència entre tota la comunitat educativa** (66 centres de 201); **crear, mantenir, actualitzar i/o adaptar el protocol a les necessitats del centre** (44 de 201); **assessoraments externs i formació** (38 de 201) així com **tenir més temps** (reconegut) per a realitzar aquestes activitats (27 de 201). En menys mesura, també es contempla la sensibilització a famílies, el treball amb alumnes i resta d'agents de la comunitat educativa.

5.2

Qui creus que hauria de **responsabilitzar-se** dels recursos que les possibiliten?

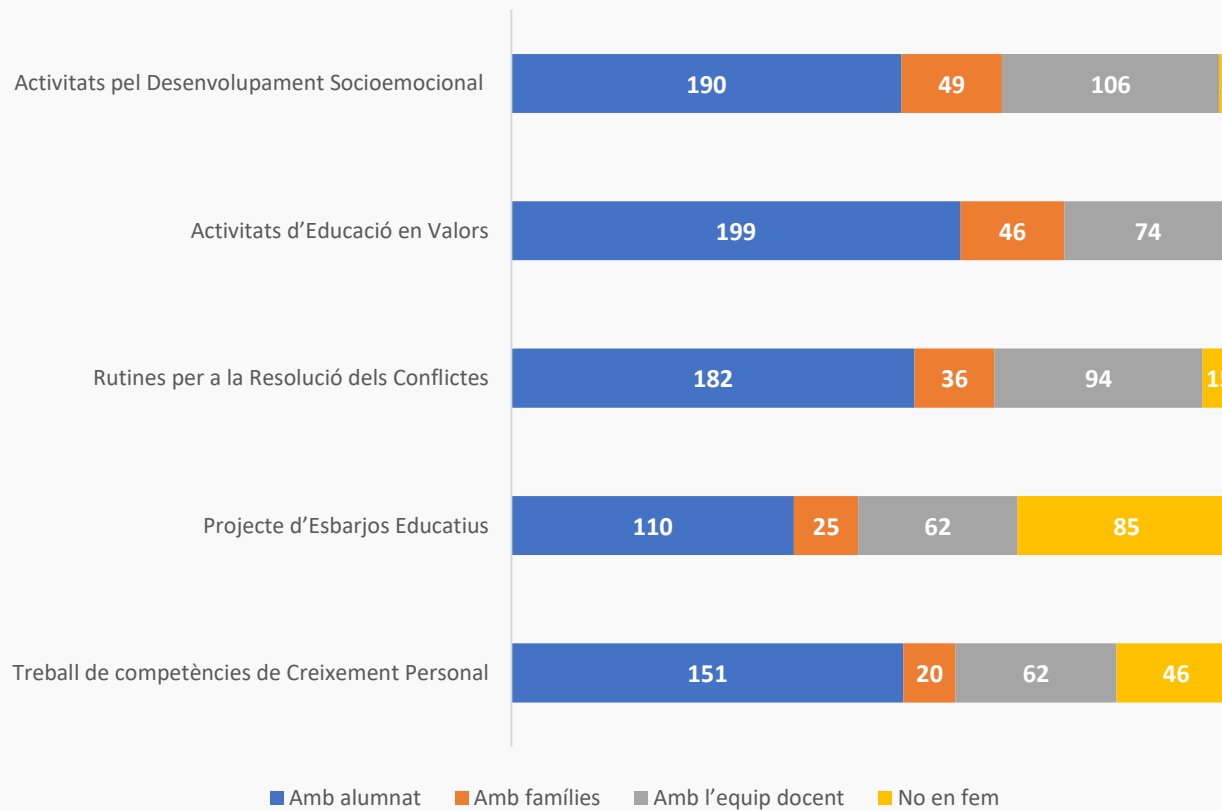

La **comissió de convivència, l'equip directiu, els docents i tutors/es** són aquells agents que els centres educatius consideren que tenen més responsabilitat alhora de possibilitar els recursos que faciliten les diferents estratègies en qüestió de convivència (un total del 60%). També hi ha un nombre elevat que apunten a la responsabilitat compartida de tots els agents.

PRÀCTIQUES PER A LA PREVENCIÓ DEL BULLYING

6

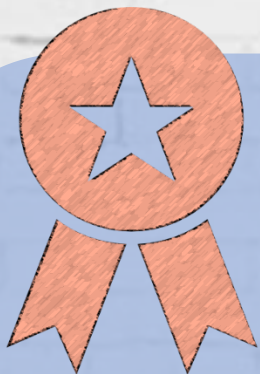
Durant el curs escolar, feu accions per a la **promoció** del benestar?

Les activitats més implementades són aquelles relacionades amb **l'educació en valors, el desenvolupament socioemocional i les rutines per la resolució de conflictes**. Aquestes propostes s'implementen en el 80-90% dels centres per a alumnes i en un 40-60% per a equips docents.

Aquestes accions per a la promoció de benestar compten amb la participació de les famílies en un 10% a 25% dels centres, especialment en les propostes de desenvolupament emocional i educació en valors.

Els projectes que promouen els esbarjos educatius i el treball de competències de creixement personal estan absents al 43% i 22% dels centres, respectivament.

BONES PRÀCTIQUES

Una pràctica avantatjosa per a la convivència és que gairebé la totalitat dels centres fan accions per a la promoció del benestar i inclouen majoritàriament als alumnes, amb especial èmfasi en l'educació en valors, el desenvolupament emocional i la resolució de conflictes. Els docents tenen una alta participació de les propostes envers la promoció del benestar i es contempla també la inclusió de les famílies.

Tal com es contempla al Codi de Bones pràctiques de la Plataforma PDA Bullying, és molt important dins de l'estratègia preventiva implementar projectes de desenvolupament socioemocional que col·laborin en el creixement personal de l'alumnat i la resta de la comunitat educativa per poder potenciar el benestar individual i de grup, dins i fora de l'àmbit digital.

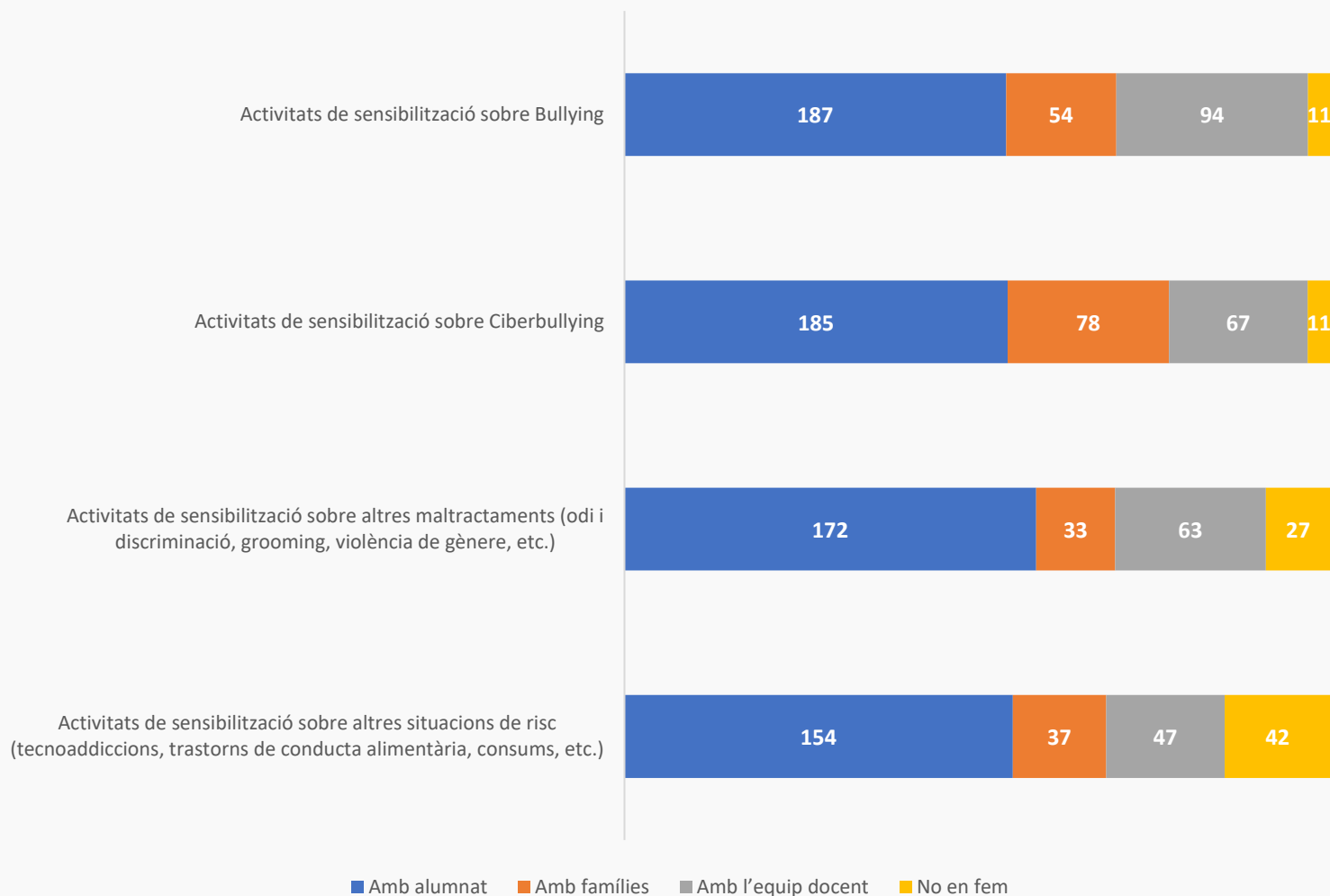
OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

És positiu continuar treballant per entrenar les habilitats socioemocionals com a forma d'aconseguir l'evolució personal en l'autoconeixement i el desenvolupament de la personalitat, tant d'alumnes com dels professionals. Recomanem col·locar un focus especial en augmentar la participació general de les famílies en les propostes preventives així com seguir explorant les oportunitats derivades dels esbarjos educatius.

En general, seguir contribuint a l'abordatge integral de les diferents violències potenciant els factors protectors que permeten un desenvolupament saludable de la comunitat. Donar resposta des dels propis potencials (provenció), així com prendre consciència des del sentir-se i sentir a l'altre per veure la importància del fenomen Bullying a la societat i el valor que té dins el grup (sensibilització).

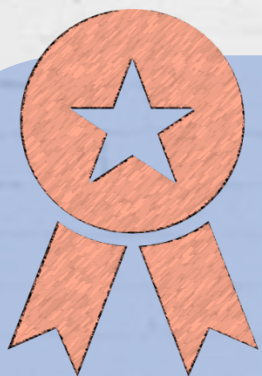
7

Durant el curs escolar, feu accions per a la **sensibilització**?

La major part dels centres ofereixen una o varies **accions de sensibilització**, amb èmfasi en les activitats de sensibilització per a alumnes sobre **bullying** (94%) i **ciberbullying** (93%), per a famílies sobre ciberbullying (39%) i bullying (27%) i per a docents sobre bullying (47%) i ciberbullying (34%).

Les activitats de sensibilització sobre **altres maltractaments** i **situacions de risc** corresponen a un nombre menor d'accions, amb un total de 27 i 42 centres que no les implementen, respectivament.

BONES PRÀCTIQUES

És especialment rellevant el nombre d'alumnes que participen en accions per a la sensibilització en totes les diferents temàtiques proposades, ja que pràcticament la totalitat dels centres ofereixen activitats d'aquest tipus, amb especial èmfasi en les activitats de sensibilització sobre bullying i ciberbullying. Aquestes dues temàtiques, que estan força presents a la seva realitat diària, també són les que compten amb més participació d'equips docents i famílies.

Un pla de formació que abordi les diferents temàtiques de sensibilització és essencial per poder capacitar a la comunitat educativa en prendre consciència sobre els diferents fenòmens que afecten la seva convivència.

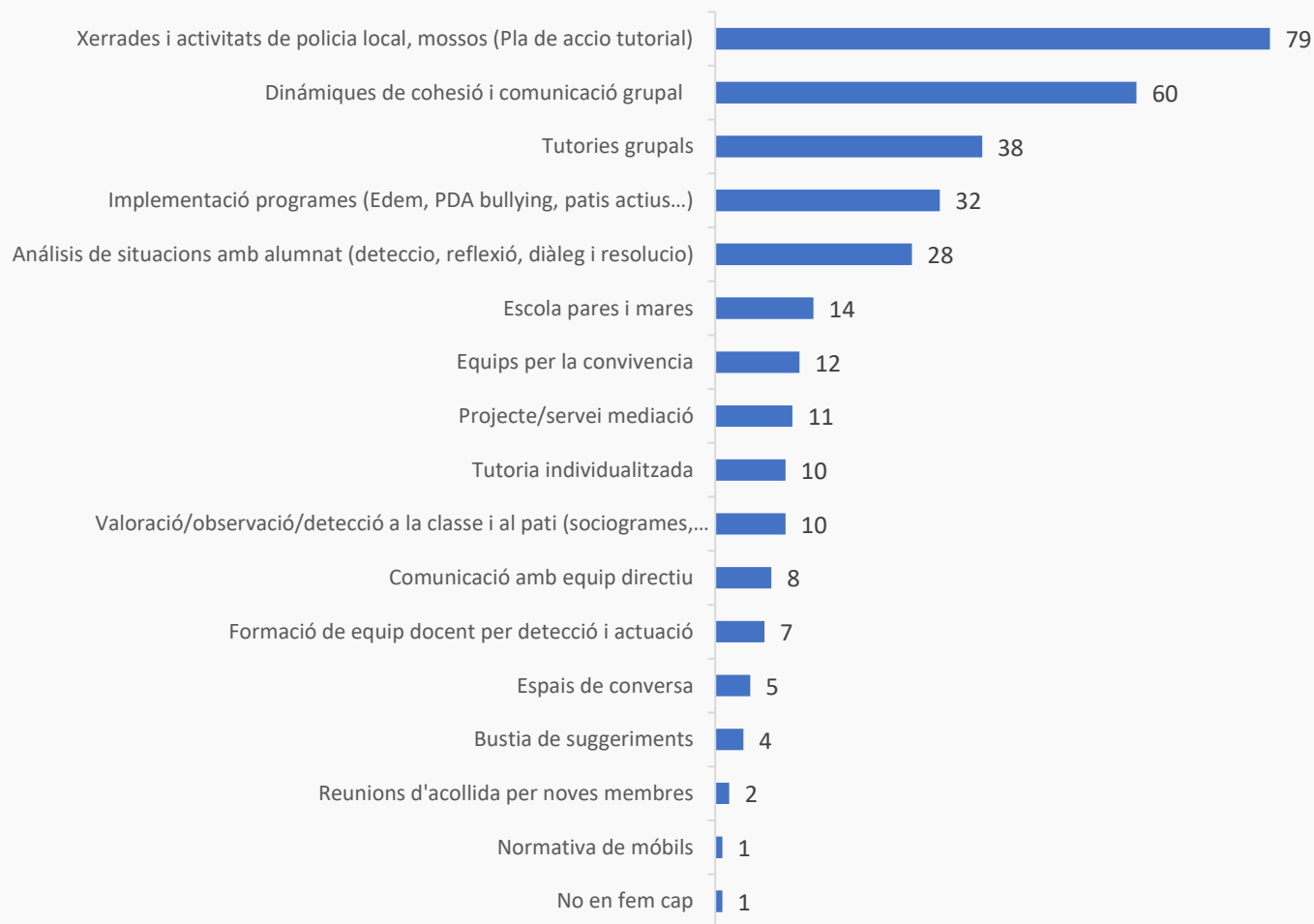
OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

Tot i que hi ha un nombre important de centres que ofereixen activitats de sensibilització sobre altres violències o situacions de risc a alumnes, famílies i equips docents, encara hi ha que no ofereixen aquestes oportunitats. Seria interessant poder introduir aquestes propostes en els centres que no en programen així com trobar maneres d'augmentar la participació de famílies i equips docents en totes les propostes. Una de les situacions que descobrim és que a vegades els centres necessiten una mica més d'acompanyament en la seva estratègia de sensibilització.

Treballar positivament la mirada en aquests col·lectius pot ajudar a tenir una comunitat educativa molt més coherent, cuidada i compromesa amb la necessitat de superar tota mena de violència, enfocat a trencar a les creences que la perpetuen i sensibilitzant sobre els diferents factors de risc.

8

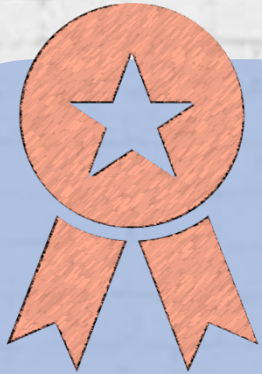
Quina acció que feu per **prevenir** el bullying i el ciberbullying (*promoure el benestar i sensibilitzar*) creus que és la més important al vostre centre?

Dels 201 centres educatius, 79 consideren que les **xerrades i activitats de la policia local i els mossos** són una de les accions més importants i altres 60 centres remarquen les **dinàmiques de cohesió grupal**.

Les **tutories grupals, la implantació de programes específics i l'anàlisi de les situacions** específiques amb l'alumnat també són rellevats en un nombre elevat de centres.

Altres centres nomenen una **diversitat de eines** i iniciatives que contribueixen a la prevenció del bullying i ciberbullying, amb tan sols 1 centre que expressa no fer cap activitat.

BONES PRÀCTIQUES

Celebrem la implementació d'una alta diversitat d'iniciatives per a la prevenció, amb iniciatives força esteses com les xerrades i activitats de la policia local i els mossos, les tutories grupals i la implantació de programes específics entre d'altres.

Hi ha un nombre significatiu d'iniciatives pròpies que considerem altament valuoses per a la prevenció com ara espais d'escolta, escoles de pares i mares i formacions per als equips docents.

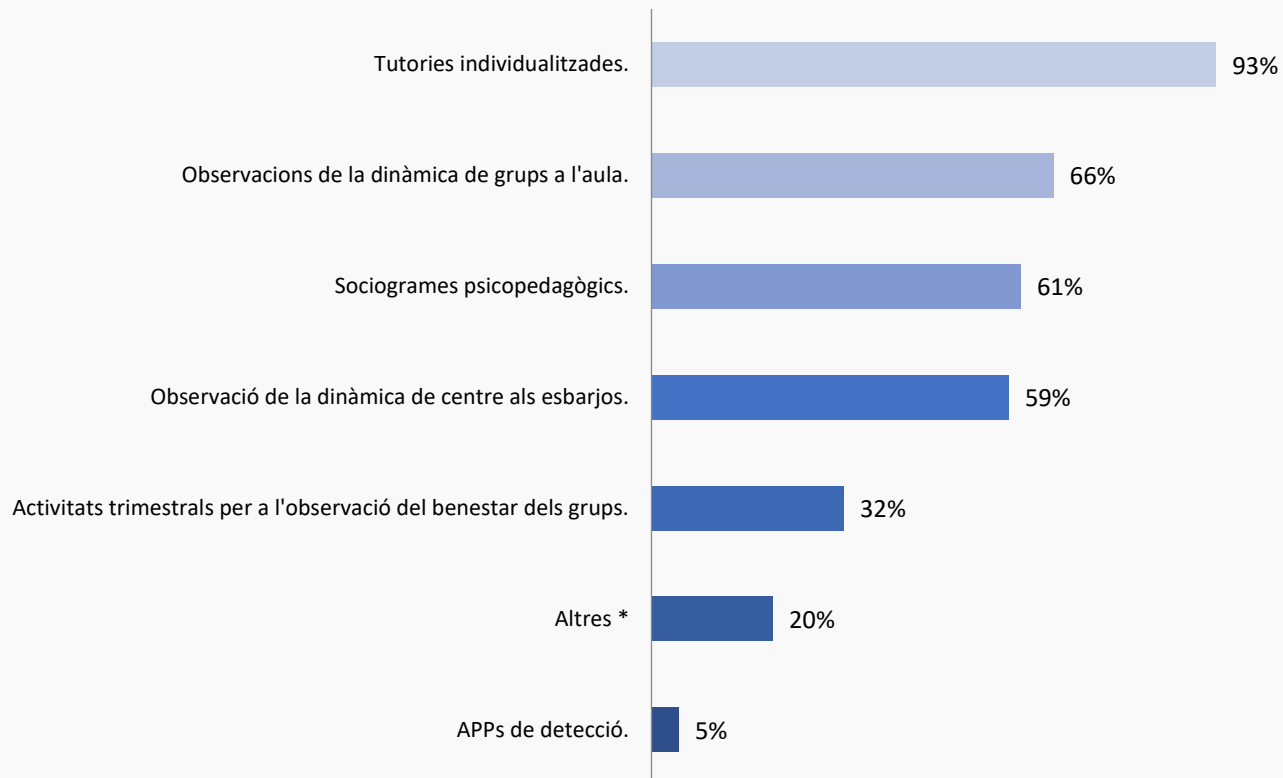
OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

Quan hi ha una planificació que recull els principals actius (recursos, projectes, programes, activitats i dinàmiques, etc.) i els equips de treball (comissió de convivència, equip de valoració, etc.) és més senzill trobar accions que siguin eficaces, sobretot quan aquestes estan adaptades a la realitat del centre i inclouen a tots els agents.

La formació dels diferents professionals en les diverses eines de prevenció i les comissions de treball pròpies, com ara els equips per la convivència, potencien un abordatge integral i efectiu davant la prevenció de diferents violències.

9

Durant el curs escolar, feu **accions per a l'observació** de la convivència (*relacions i benestar*)?

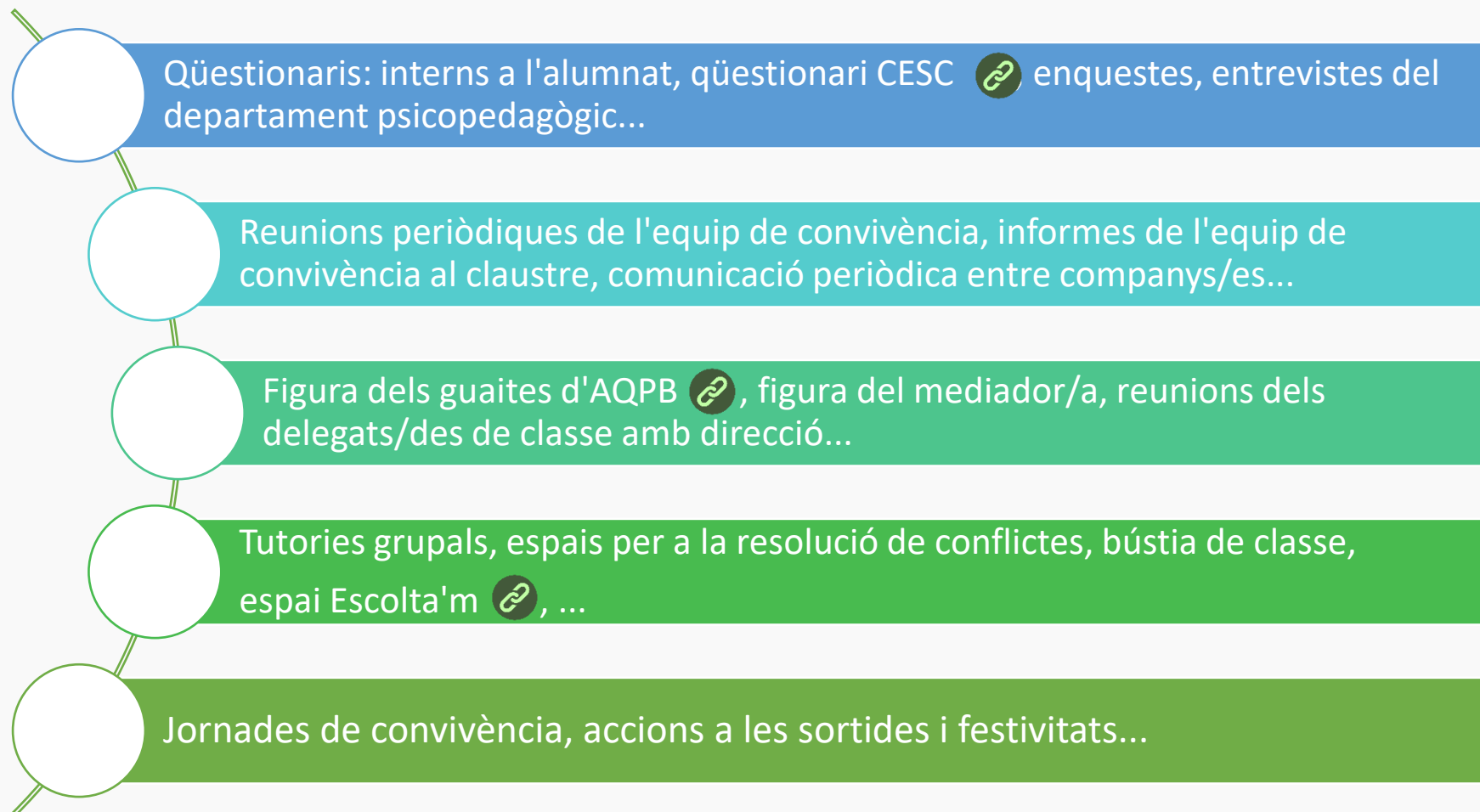
Les **tutories individualitzades** es realitzen en un 93% dels centres com a acció per l'observació de la convivència.

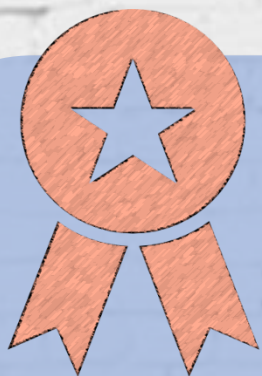
Les **observacions continuades** dels grups a l'aula, els **sociogrames** psicopedagògics i les observacions de les dinàmiques als esbarjos són practicades a més de la meitat dels centres.

Un 32% dels centres organitzen **activitats trimestrals** específiques per l'observació del benestar dels grups.

Hi ha fins a un 20% de centres que aporten **altres propostes** d'observació:

* ALTRES ACCIONS PER A L'OBSERVACIÓ DE LA CONVIVÈNCIA

BONES PRÀCTIQUES

Hi ha accions per l'observació de la convivència que són altament efectives i utilitzades en un percentatge alt de centres, com ara les tutories individualitzades, les observacions continuades als grups classe i els esbarjos.

Un nombre rellevant de centres aplica altres accions que considerem bones pràctiques, ja que permeten apropar-se més a la realitat interna de la comunitat, realitzant avaluacions periòdiques de les observacions i implicant a diversos agents en les fases d'observació.

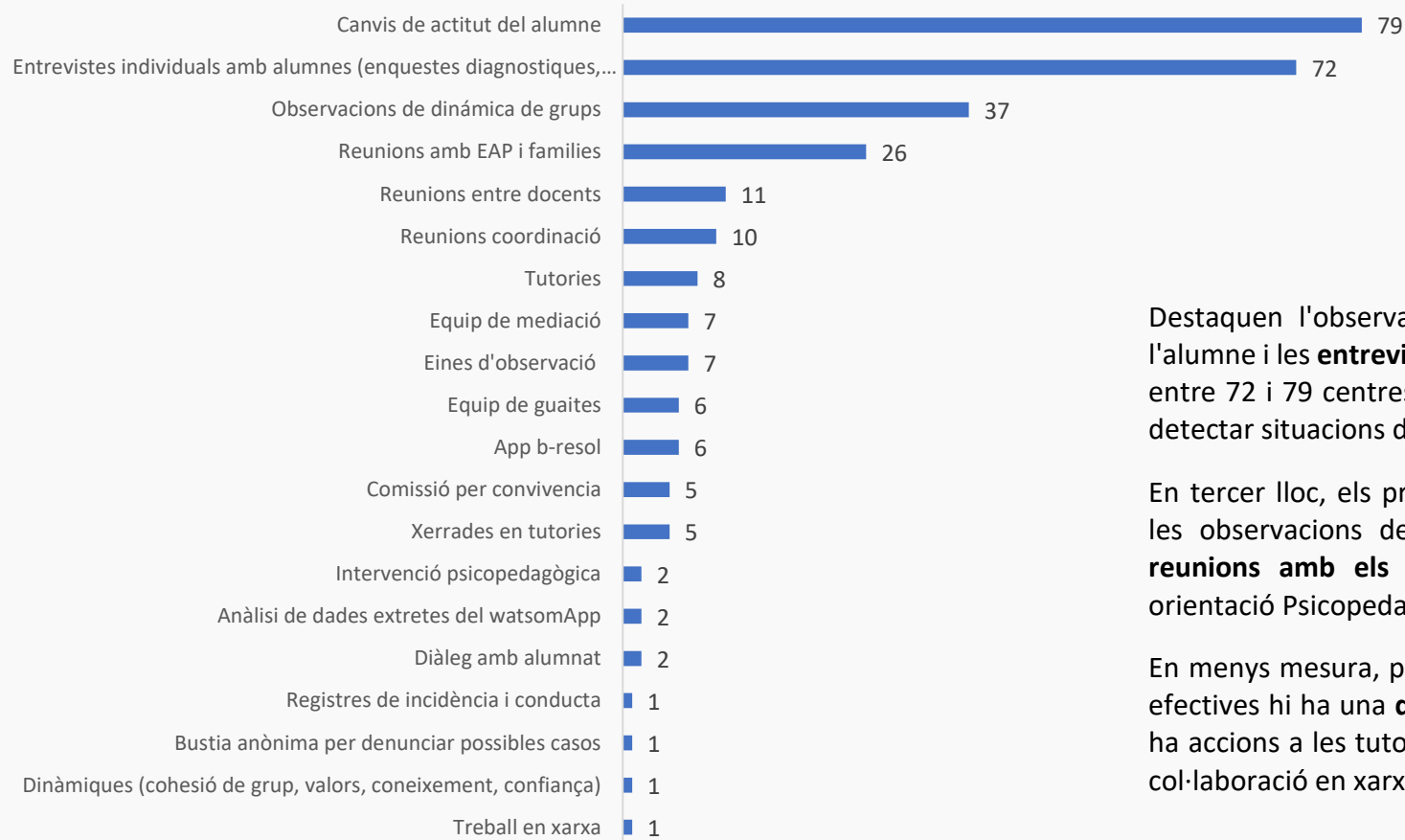
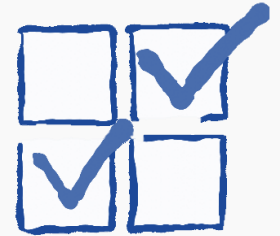
OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

És interessant buscar maneres de sistematitzar les estratègies d'observació, especialment quan es diversifiquen fonts i espais d'observació, per tal que estiguin a l'abast dels i les professionals i ajudin a fer transferència a les persones pertinents.

Mantenir canals de comunicació oberts ajudarà a aconseguir una visió real del volum de conflictes relacionals dels grups i a generar informació que ens permeti destinar els recursos que siguin necessaris per donar resposta al fenomen Bullying i d'altres tipus de maltractaments.

10

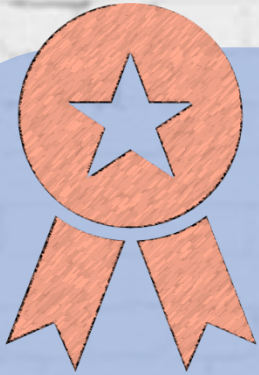
De les accions per a l'observació de la convivència que ens ajuden a detectar situacions d'alerta, pots explicar quina és la que més informació us aporta?

Destaquen l'observació dels **canvis en l'actitud** de l'alumne i les **entrevistes individuals** amb alumnes, on entre 72 i 79 centres expressen la seva efectivitat en detectar situacions d'alerta.

En tercer lloc, els professionals donen importància a les observacions de la **dinàmica de grups** i a les **reunions amb els EAP** (Equips d'Assessorament i orientació Psicopedagògica) i les famílies.

En menys mesura, però igualment nomenades com a efectives hi ha una **diversitat d'eines**, entre la qual hi ha accions a les tutories, ús d'APPs, registres variats i col·laboració en xarxa.

BONES PRÀCTIQUES

Les accions d'observació que més informació aporten són aquelles relacionades amb els canvis d'actitud de l'alumne, així com entrevistes individuals. Les reunions amb l'equip d'orientació psicopedagògica i les famílies també aporten dades rellevants envers la convivència al centre educatiu.

El fet que aquestes eines d'observació s'identifiquen com a efectives implica que hi ha un gran nombre de centres educatius que observen els indicadors de benestar dels alumnes i tenen obertes vies de comunicació amb ells a través de les entrevistes individuals i amb reunions amb el seu entorn familiar. Això permet tenir una visió actualitzada i més integral del moment en que es troba cada alumne en particular i el grup en general.

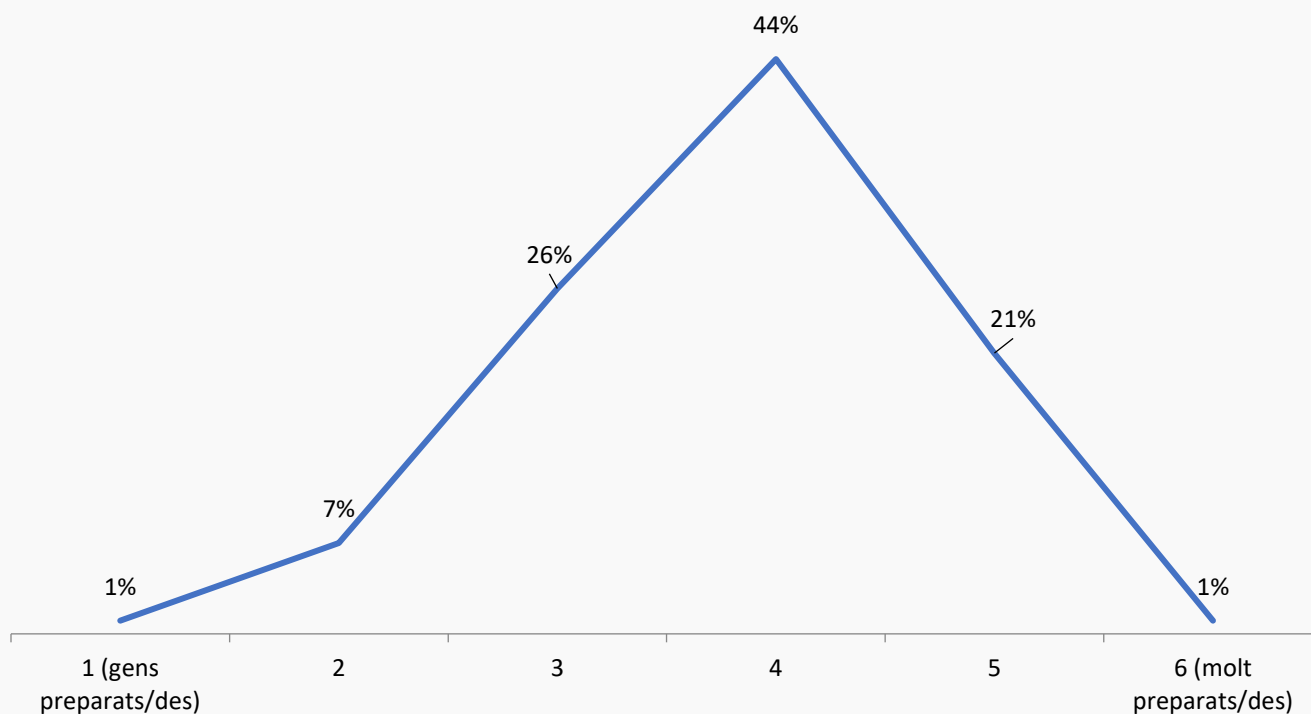

OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

Un suggeriment envers les accions per l'observació de la convivència que ajuden a detectar situacions d'alerta està a traslladar algunes de les eines d'observació a espais menys estructurats (dinàmiques de cohesió, diàleg amb l'alumnat) així com comptar amb més iniciatives en què l'alumnat tingui l'oportunitat de contribuir informació explícita a les observacions aportant, per exemple, en bústies anònimes i/o xerrades en tutories.

11

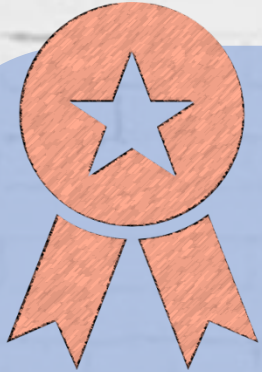
Com de preparats/des creus que us sentiu els i les professionals del teu centre en relació al paper que us pertoca en relació a la **prevenció** (*promoció del benestar i sensibilització*)?

Un 60% dels professionals dels centres se senten més ben **preparats i prou preparats** en el seu paper envers la prevenció del bullying.

Hi ha un major nombre que se senten **relativament preparats**, i en menys mesura, estan aquells que se senten **suficientment preparats o molt preparats**.

Un 40% dels professionals **no se senten preparats** a l'hora d'abordar les diferents accions i estratègies de prevenció.

BONES PRÀCTIQUES

El fet que més de la meitat dels professionals se sentin prou preparats per abordar les diferents dimensions de la fase de prevenció (promoció del benestar i sensibilització) posa de relleu una realitat que, tot i subjectiva, parla d'una creixent confiança entre els equips docents que se senten amb els recursos suficients per posar en pràctica aquesta fase de l'abordatge integral del bullying i el ciberbullying.

Aquesta major seguretat respon a moltes de les bones practiques ja esmentades, que contribueixen a dotar als professionals d'eines pràctiques i específiques per a la prevenció.

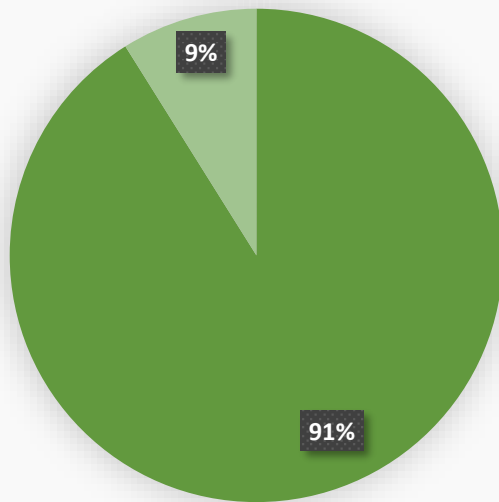
OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

Cal continuar fent camí per oferir formacions, assessoraments i estratègies per tal que els professionals dels centres educatius puguin sentir-se empoderats i empoderades per oferir un programa de prevenció integral i sòlid, que activi la seva confiança amb eines i recursos pràctics, ancorats a la realitat del seu centre. La revisió continuada de les necessitats formatives pot ajudar als centres a calcular la resposta adequada tant a nivell subjectiu (percepció del professional) com objectiu (impacte real de les accions pel benestar individual i grupal).

PRÀCTIQUES PER A LA DETECCIÓ DEL BULLYING

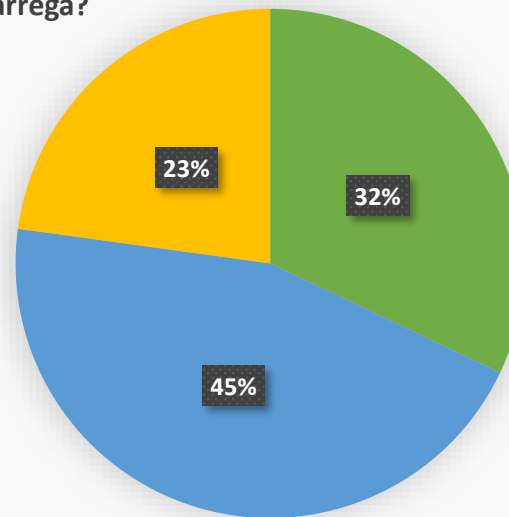
12

Teniu un **equip de valoració** encarregat de valorar un cas davant d'una situació d'alerta?

■ Si ■ No

Qui s'encarrega?

■ Equip directiu ■ Comissió de convivència ■ Equip de valoració específic

El 91% dels centres **sí** que tenen un equip de valoració i un 9% **no** en té.

Respecte als centres educatius que tenen equip de valoració un 32% s'encarrega l'**equip directiu**, un 45% s'encarrega la **comissió de convivència** i un 23% s'encarrega un **equip de valoració** específic.

BONES PRÀCTIQUES

Un altíssim nombre de centres educatius catalans compten amb un equip de valoració que s'activarà en el moment en el que s'engegui alguna senyal d'alarma de bullying o cyberbullying al centre. Aquest equip de valoració s'encarrega de recollir la informació sobre els fets i l'alumnat implicat en la possible situació d'assetjament o ciberassetjament, així com en la posterior redacció de l'informe de valoració perquè tota aquesta informació pugui ser traspasada al director/a.

En cas que es tipifiqués com a bullying, l'equip de valoració també és el responsable de coordinar les intervencions fins a la resolució del cas.

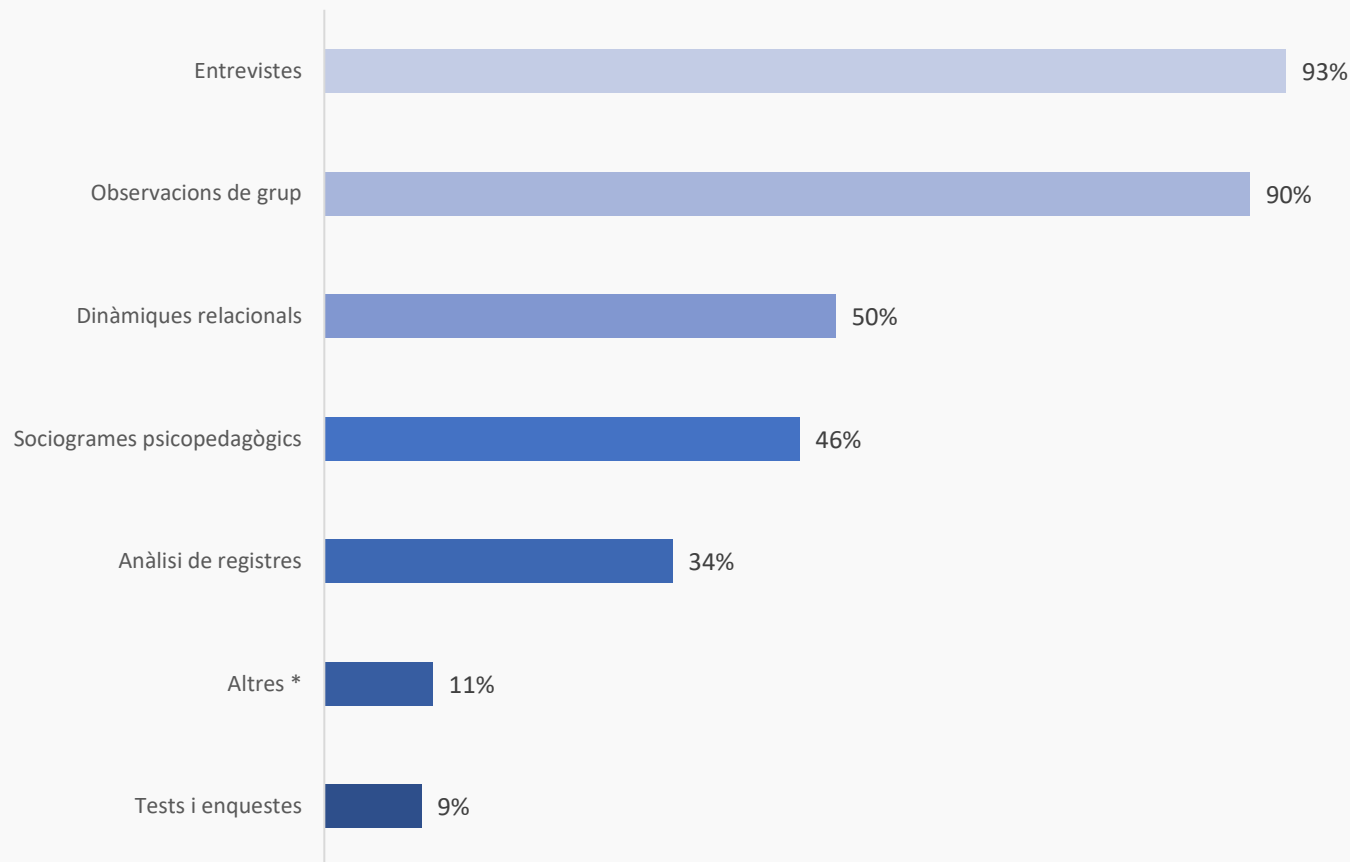
OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

La recomanació que fem des de de PDA Bullying és que a cada centre disposi d' un equip de valoració format i preparat en diagnòstic i tipificació. És necessària la creació d'equips de valoració que disposin d'eines de detecció efectives, que els permetin actuar amb rapidesa un cop es detecta un cas (coordinar, documentar, definir una estratègia, fer seguiment i avaluar).

En aquest nivell del protocol d'abordatge és necessari poder aconseguir, més enllà de comprendre cada cas, poder dissenyar objectius pedagògics i definir intervencions per la resolució positiva d'un cas.

13

Quines **eines diagnòstiques** utilitzeu al vostre centre per a obtenir més informació un cop en detectat una alerta?

Un cop s'engega l'alerta d'alguna situació de possible assetjament entre iguals, les eines diagnòstiques més utilitzades als centres educatius de Catalunya són:

El **93%** dels centres educatius realitzen **entrevistes** i el **90%** activen encara més l'**observació de grup**.

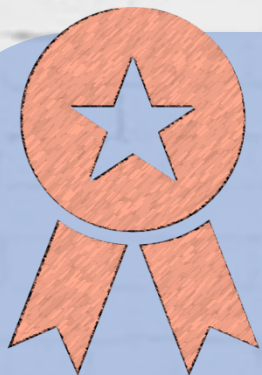
El **50%** dels centres educatius recorren a **dinàmiques relacionals** mentre que un **46%** fan activitats com ara **sociogrames psicopedagògics**.

Un **34%** dels centres educatius **analitzen els registres anteriors que tenen sobre aquesta situació** i un **9%** dels centres educatius recorren a altres **tests i enquestes**.

Un **11%** dels centres educatius, a més a més tenen altres eines diagnòstiques que veiem a continuació:

* ALTRES EINES DIAGNÒSTIQUES

- Intercanvi d'informacions amb tots els professionals i mestres del centre que intervinguin amb l'alumnat implicat.
- Tutories individualitzades.
- Traspàs d'informació dels alumnes en rol d'espectador.
- Coordinació amb professionals externs.
- Entrevistes amb les famílies de les persones afectades.
- App B-Resol (recurs certificat per PDA Bullying).

BONES PRÀCTIQUES

Com a bones pràctiques, destacar aquelles que afavoreixen l'empoderament de la infància i la joventut a fi d'alertar de situacions de risc. S'ha de destacar que pràcticament tots els centres educatius realitzen entrevistes un cop detecten un senyal d'alarma, i miren d'activar totes les eines d'observació del grup que tenen.

És molt important que els infants i adolescents puguin confiar en els adults (mestres, famílies) per comunicar si estan vivint una situació de violència entre iguals, perquè això reforça la presència protectora de les persones adultes en el marc de convivència, i fa possible una detecció (i la seva corresponent actuació) el més primerenca possible.

OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

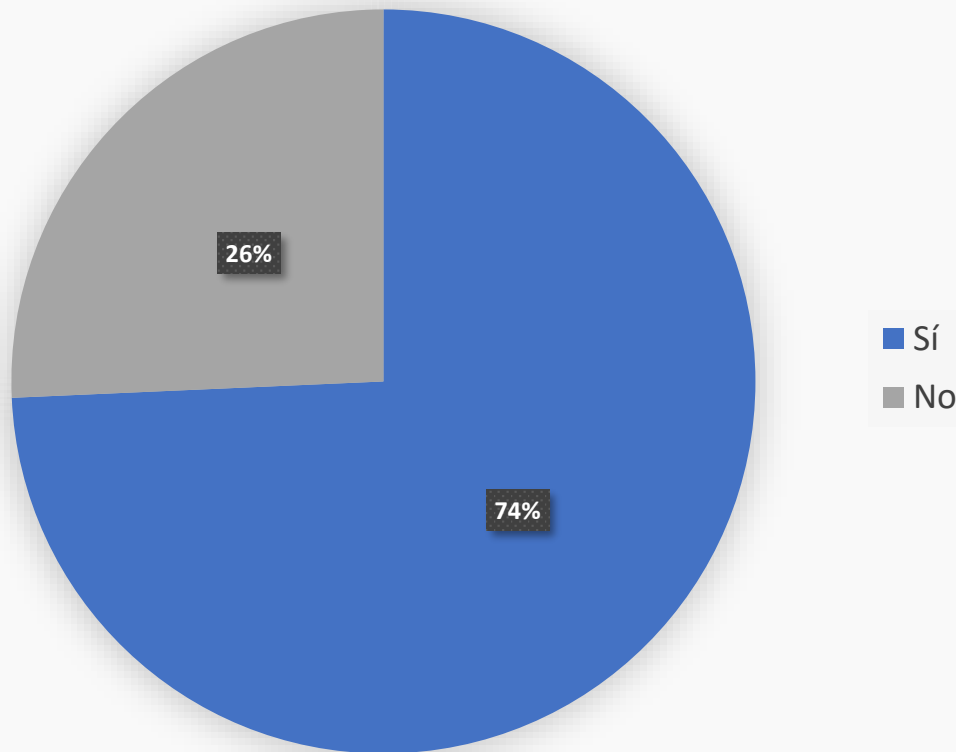
És interessant poder sistematitzar encara més l'ús de registres de casos, així com la utilització de les APPs de detecció. Tenir un registre dels conflictes ajudaria en el moment de tipificar a tenir una visió més clara sobre el factor "violència continuada en el temps", requisit indispensable per tipificar un cas com a maltractament.

És essencial donar més importància a les entrevistes amb les famílies de les persones afectades, ja que la gran majoria de casos tipificats com a bullying es detecten en fase avançada i, moltes vegades, per part de la família de l'alumne en rol de víctima.

Recomanem que les eines d'observació i diagnòstic permetin a l'hora de detectar, també poder comunicar l'alerta als equips de valoració que, com més aviat millor, activin el protocol de resposta en una fase primerenca de la situació de bullying. Per aconseguir-ho, cal un treball en xarxa de tots els agents i tenir.

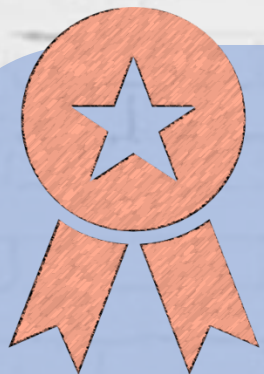
14

En la tipificació del cas arrel d'una situació d'alerta, feu una **detecció** de necessitats (*definició d'objectius pedagògics de reparació*) per a cada persona i grup implicat?

Un 74% dels referents dels diferents centres han contestat que **sí fan una detecció de les necessitats** durant la tipificació d'un cas arrel d'una situació d'alerta, tenint en compte la persona i el grup implicat.

Un 26% **no fan aquesta detecció** de necessitats.

BONES PRÀCTIQUES

És molt positiu veure que la majoria dels equips dissenyen objectius pedagògics per a l'actuació durant la tipificació. Quan es fa una avaluació de necessitats abans de tipificar un cas com a bullying, s'adapten els objectius pedagògics d'intervenció tenint en compte què ha portat a l'alumet en rol d'agressor/a a tenir aquesta conducta, quines són les competències i habilitats que s'han de treballar amb la persona en rol de víctima perquè l'ajudin a empoderar-se i a fer front a la situació que ha viscut.

D'aquesta manera es podran establir quines són les mesures més adients per desenvolupar i potenciar les competències i habilitats que els han d'ajudar a evitar que aquesta situació es reproduïxi (també incloent les necessitats del grup).

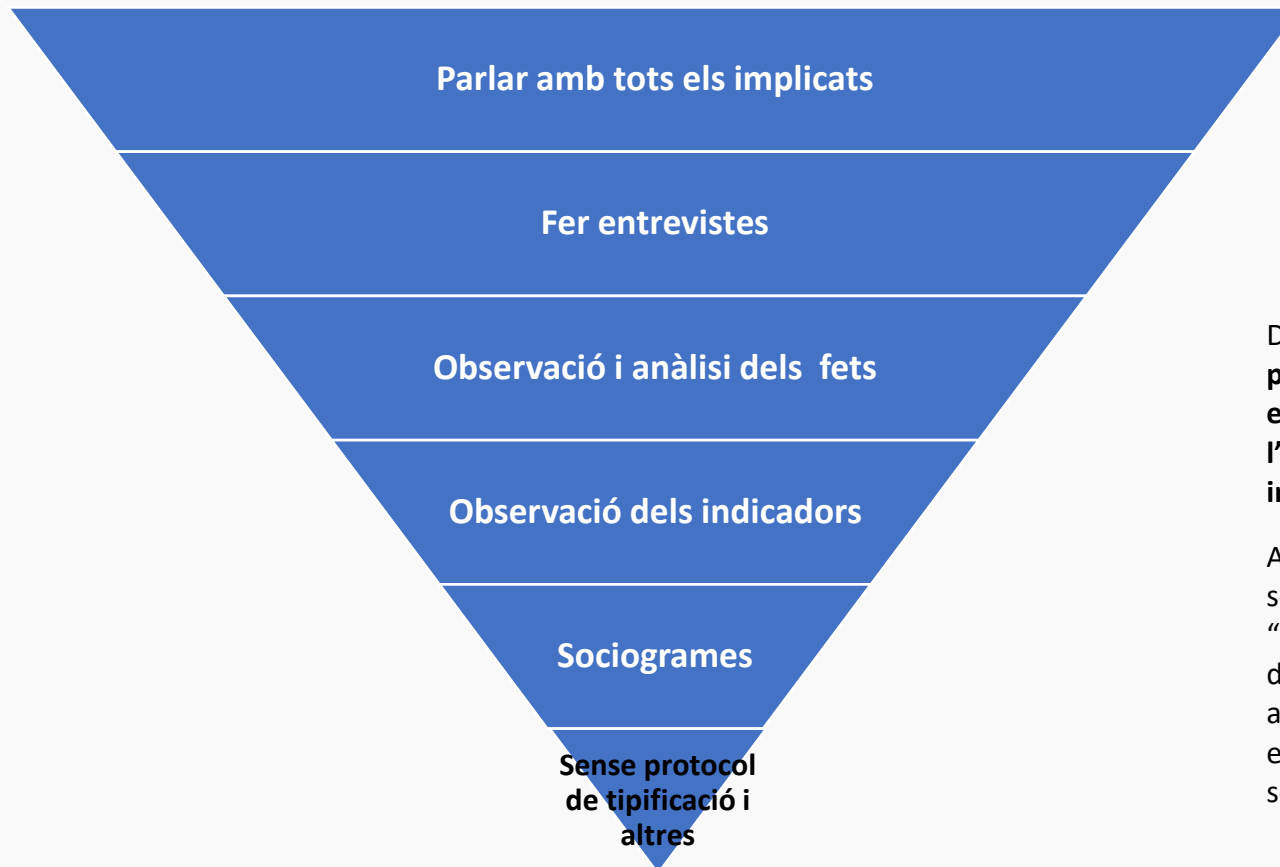
OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

És molt important que els centres continuïn treballant per fer una avaluació de les necessitats davant d'una situació de violència. En fase d'actuació, si pretenem no només aturar la situació de bullying, sinó que volem resoldre la situació, reparar el dolor, i restaurar el benestar del grup, cada intervenció d'abordatge de cas haurà d'estar dissenyada adaptant-se a la prèvia avaluació de necessitats i, per tant, no hi haurà dos abordatges de cas iguals perquè les necessitats seran diferents.

És important també que els centres educatius que sí que estan realitzant una avaluació de necessitats no la facin només amb la persona en rol d'agressor/a o víctima, sinó que tinguin en compte també a les persones que poden ajudar (cercles de suport), a més del propi grup.

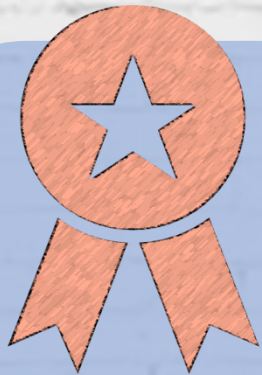
15

Durant la tipificació (*comprendre quin tipus de cas és i definir l'estratègia de resolució*), què us ajuda en cas de tenir dificultats per definir si és o no bullying?

Destaquen considerablement el fet de **parlar amb tots els implicats**, o fer **entrevistes**. I, per altra banda, destaca, **l'observació i anàlisi dels fets**, i els **indicadors** i seguiments de **protocol**.

Aquelles amb les que menys s'identifiquen són, "encara no ens hi hem trobat mai...", "No ens cal tipificar si es tracta d'assetjament per actuar.", "No tenim aquest protocol", "Costa de saber, sempre ens sentim una mica perduts", "El sociograma ens ajuda molt."

BONES PRÀCTIQUES

Una bona pràctica es parlar amb l'alumnat implicat, compaginat el fet d'observar amb fer una anàlisi pertinent dels fets ocorreguts, d'aquesta forma, s'obté informació referent al problema des d'una perspectiva més ampla i es dona resposta als diferents punts de vista del problema. Una actuació més eficaç implica unes estratègies de detecció més profundes.

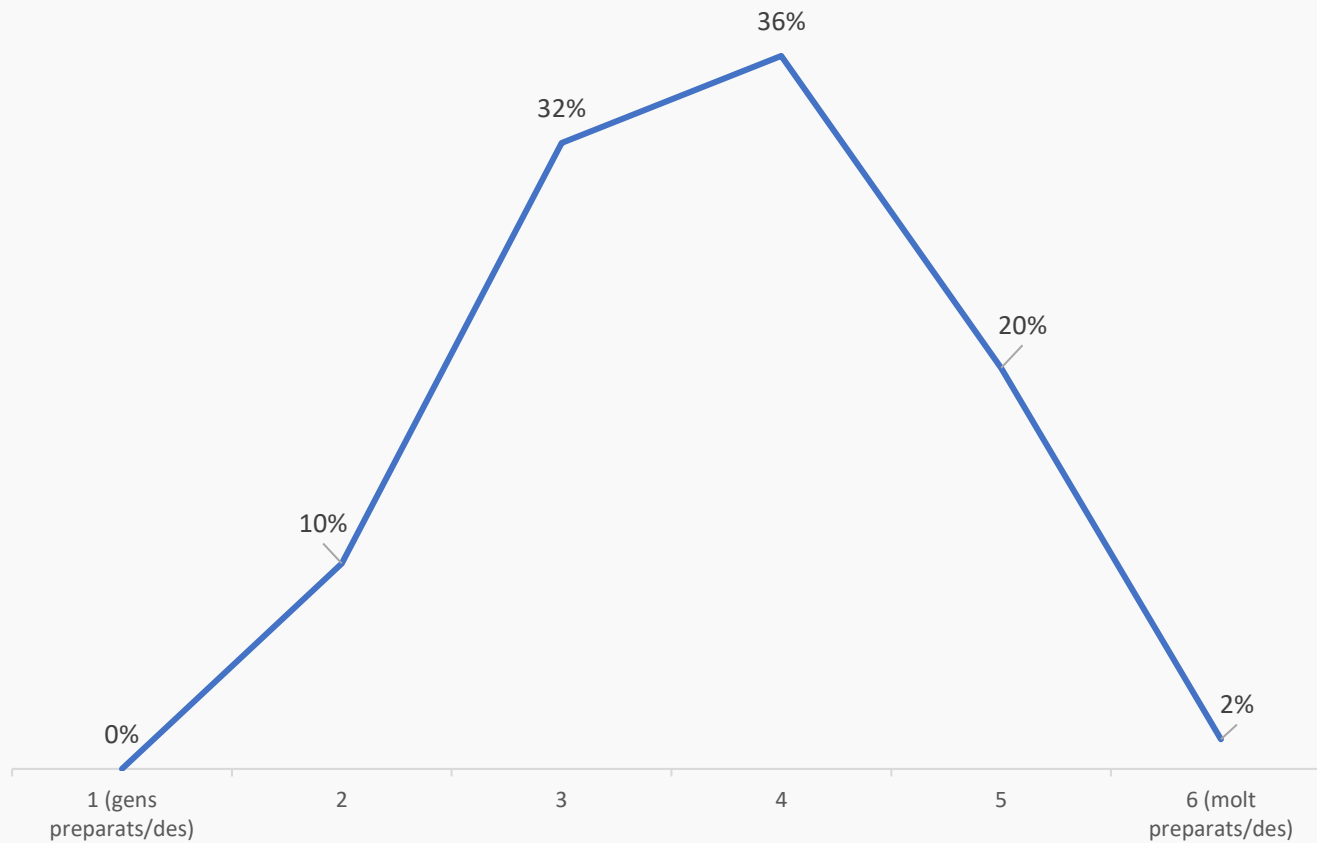
OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

S'ha de poder treballar cap a la tipificació que aclareixi si és bullying o no, sense deixar de banda la possibilitat de rebre ajuda o suport a través de l'assessorament d'un expert extern, com ara, el cos de mossos d'esquadra o els EAPs (ajuda en la comprensió de situacions de violència).

Definir si és o no bullying no depèn de la percepció del rol de víctima i la seva família, ara bé, tenir present la percepció de la possible violència rebuda és clau per poder donar resposta a un cas, sigui o no de bullying. Si no és bullying, serà un altre situació que també s'haurà d'abordar.

16

Com de preparats/des creus que us sentiu els i les professionals del teu centre en l'abordatge d'un cas des de la mirada de la **detecció**?

Un 58% dels professionals dels centres se senten més bé **preparats i prou preparats** en el seu paper envers la detecció del bullying.

Un 42% dels professionals **no se senten preparats** per tal abordar les diferents accions i estratègies de detecció.

Hi ha un major nombre que se senten **relativament preparats** (entre 3 i 4 de 6), representant així un 68% del total.

BONES PRÀCTIQUES

El fet que més de la meitat dels professionals se senten prou preparats per abordar les diferents dimensions de la fase de detecció (observació i tipificació) posa de relleu una realitat que, tot i subjectiva, parla d'una creixent confiança entre els equips docents que se senten amb els recursos suficients per posar en pràctica aquesta fase de l'abordatge integral del bullying.

Aquesta major seguretat respon a moltes de les bones practiques ja esmentades, que contribueixen a dotar als professionals d'eines pràctiques i específiques per la detecció.

OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

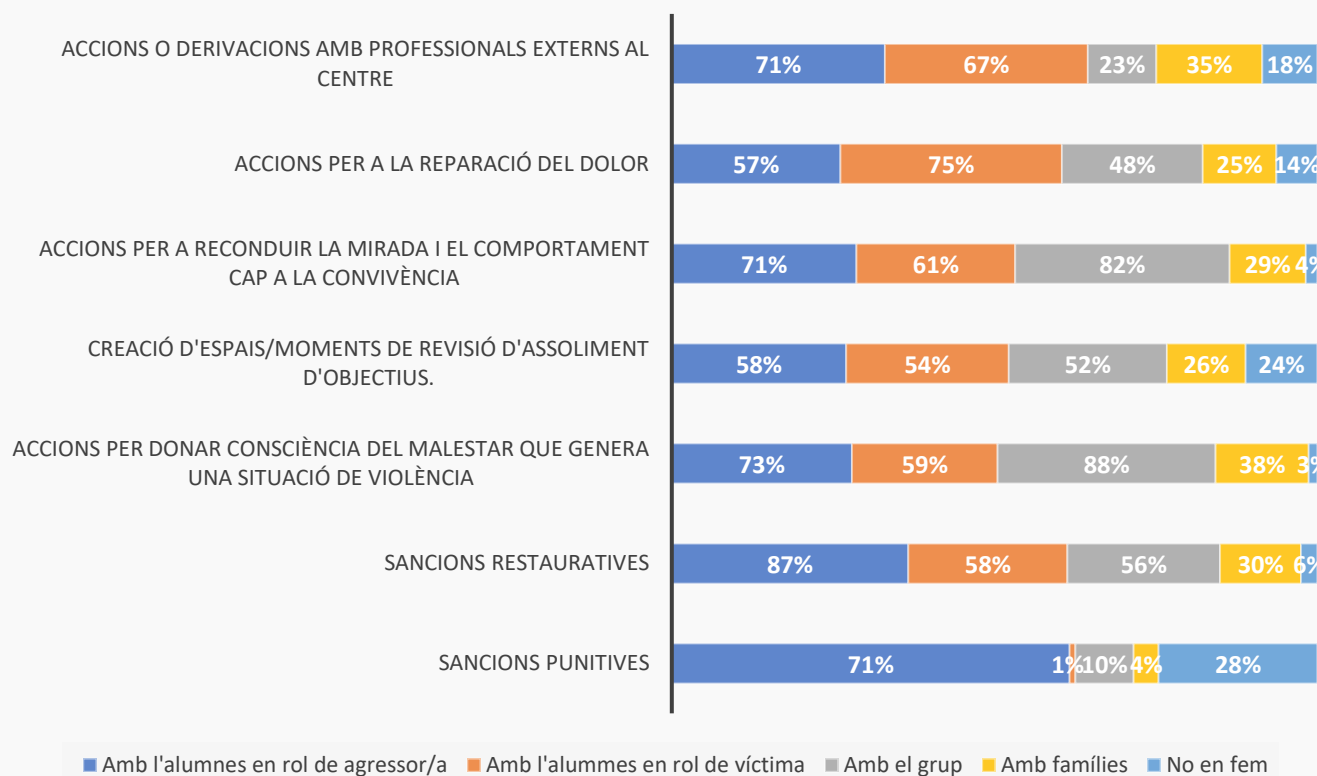
És necessari seguir oferint experiències de formació, assessoraments de cas i assessoraments de protocol, per tal que els professionals puguin abordar les situacions de bullying amb més confiança i seguretat en les intervencions.

No cal que tots els professionals que treballen al centre estiguin formats en totes les fases del protocol, però sí que és important que tot el claustre conegui el protocol, conegui totes les eines i canals d'observació i detecció que té a l'abast i sàpiga en quin moment i a qui ha de derivar la situació d'alerta en cas que detecti factors de risc.

PRÀCTIQUES PER A LA ACTUACIÓ EN CASOS DE BULLYING

17

En l'actuació davant d'un cas tipificat com Bullying...

La majoria estableixen sancions restauratives per a les **persones en rol d'agressor/a** (87%) seguit de realitzar sancions per **prendre consciència del malestar** que genera aquesta situació (73%), i l'acció menys destacada és en un 57%, (115) realitzen accions per a la **reparació del dolor**.

Davant d'un alumne en **rol de víctima**, destaquen les accions per la **reparació del dolor** (75%), seguit d'accions per donar **consciència del malestar** que genera la situació de violència (73%) i, en últim lloc, l'aplicació de **sancions punitives** (1%).

En quant l'actuació d'un cas tipificat amb el **grup**, destaca en un 88% dels casos, accions encaminades a **prendre consciència**, seguit de realitzar accions per **reconduir mirada** i comportament cap a la convivència (82%). El que menys és fa és aplicar **sancions punitives** (28% dels centres).

BONES PRÀCTIQUES

Com a bona pràctica, destaquem l'aplicació de sancions restauratives, tant per la persona en rol d'agressor/a, víctima o grup. És necessari que la resposta a un cas de bullying sigui cada vegada més restaurativa i menys punitiva.

Tant amb la persona en rol d'agressor/a, com amb la persona en rol de víctima, com amb el grup, en tots els casos hi ha més centres educatius que recorren a sancions restauratives abans que punitives.

OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

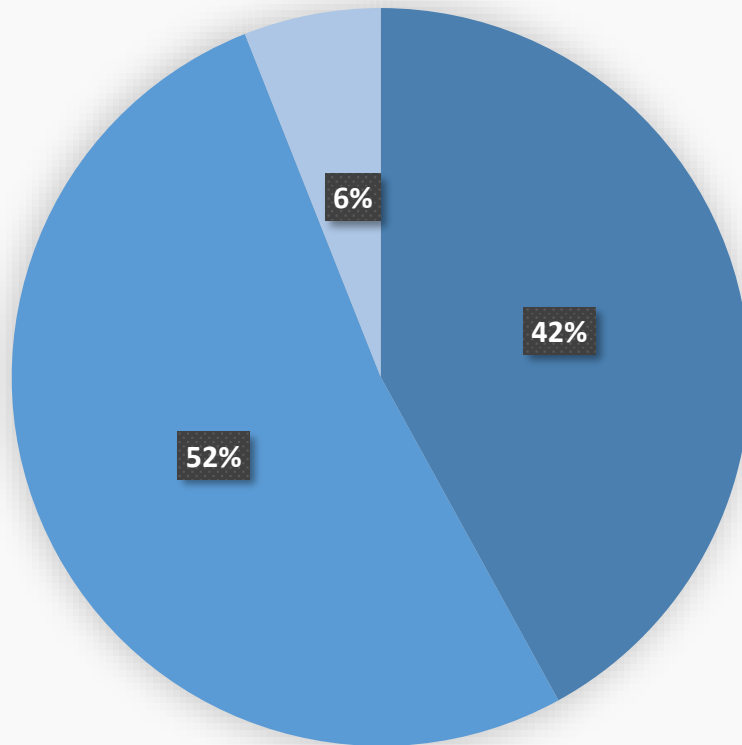
Crear espais i moments de revisió/autoobservació de l'assoliment dels objectius pedagògics, per actuar amb les persones en rol d'agressor/a.

Amb les persones en rol de víctima, millorar el disseny d'accions per a la reparació del dolor.

En el treball amb el grup, realitzar accions per reconduir la mirada i el comportament cap a la convivència com també incloure'ls en el procés de reparació del dolor.

18

En quins moments creus que necessiteu ajuda de persones o entitats externes per donar resposta a la resolució d'un cas tipificat com Bullying?

■ SEMPRE ■ NOMES EN SITUACIONS CONCRETES ■ NO NECESSITEN

Un 42% dels centres educatius afirmen que davant d'una situació de bullying, **sempre** és necessària la intervenció de persones o entitat externes.

Un 52% dels centres educatius diu que la intervenció de persones externes al centre és necessària **només en situacions concretes**.*

El 6% restant dels centres educatius consideren que **no necessiten** ajuda de persones o entitats externes per donar resposta davant d'un cas de bullying.

**Quan el centre ha aplicat tots els recursos disponibles i el cas no evoluciona favorablement; en l'acompanyament a les famílies; quan els infants implicats requereixen un acompanyament psicològic extern al centre; en els casos en els que la violència s'expandeix més enllà del centre (es posa en coneixement de la figura mediadora dels Mossos d'Esquadra, l'EAP, la Comissió d'Atenció a la Diversitat...); quan és un cas reiterat, i en el casos d'alumnes que ja estiguin amb tractament o suport extern (necessitats especials, informe social, trastorns patològics greus...)*

BONES PRÀCTIQUES

Identifiquem com a bona pràctica aquella realitzada per tots aquells centres que sigui sempre, o només en situacions concretes, reconeixin la necessitat de demanar ajuda a una entitat/servei extern quan no se senten preparats per abordar el cas. Rebre ajuda en les intervencions és possible si des del centre es defineixen unes estratègies clares per a l'abordatge. El treball en xarxa entre tots els agents és clau.

També són bones pràctiques la formació en prevenció de la violència, mediació escolar, gestió de l'aula o atenció a les famílies, i el programa #Aquíproubullying. Els centres educatius que participen d'aquestes formacions destaquen el seu impacte positiu o bé en la prevenció de l'assetjament o bé a l'hora de donar una resposta satisfactòria a un cas sense necessitat d'ajuda externa.

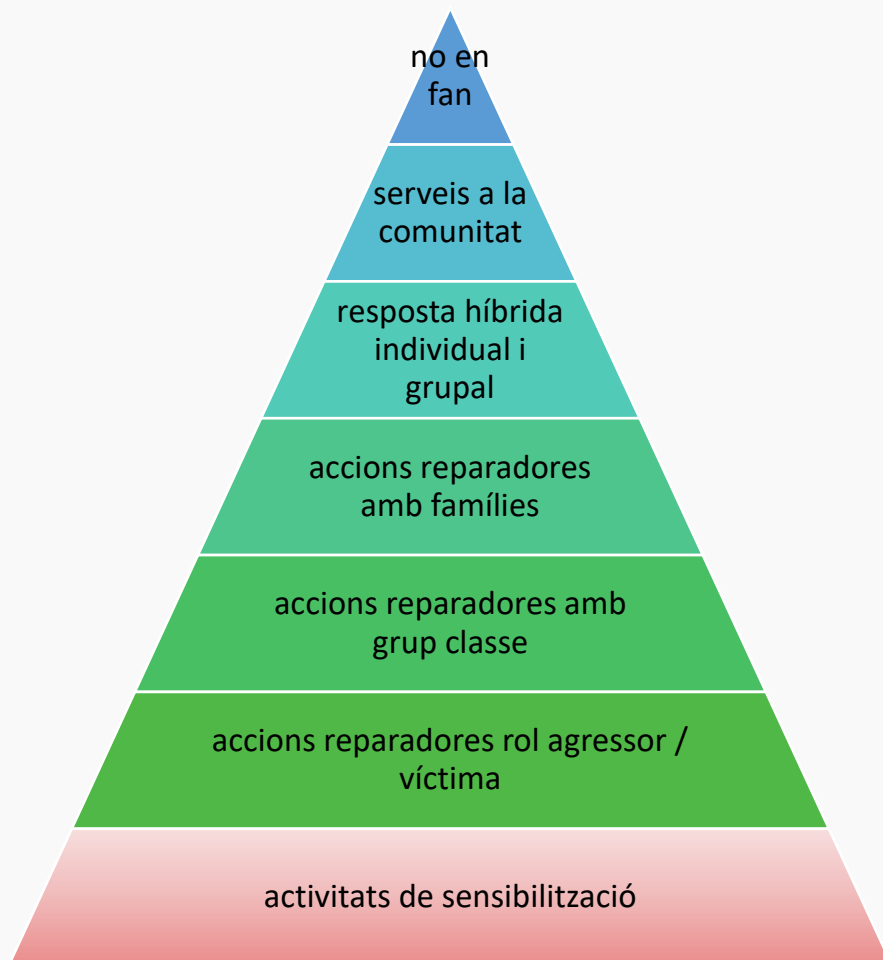
OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

Davant el dubte a l'hora de respondre la pregunta *“Estem o no davant d'una situació de bullying?”*, l'ajuda de persones expertes seria necessària inclús abans de tenir el cas tipificat (en les fases d'observació i diagnòstic).

Alguns centres educatius mostren la seva inseguretats un cop han tipificat un cas com a bullying, a l'hora de definir quina actuació els permetrà aturar la violència, protegir als implicats, reparar el dolor, i restaurar el benestar. És necessari que aquesta derivació a entitats o persones externes quedi contemplada al protocol, sent també necessari que l'equip docent estigui format i informat per poder fer els primers passos fins que els arribi aquesta col·laboració externa.

19

Quines accions reparadores són per a tu les més importants que apliqueu al vostre centre?

El **35%** dels centres educatius després d'un cas tipificat com a bullying, tornen a la fase de prevenció, i pensen en **dinàmiques de grup** que permetin fer un **treball de sensibilització** per prevenir nous casos (educació emocional, promoció de autoestima, cohesió de grup, desenvolupament de l'empatia...).

El **31%** dels centres educatius quan parlen d'**accions reparadores** es refereixen només a la persona en **rol d'agressor** i/o a la persona en **rol de víctima**.

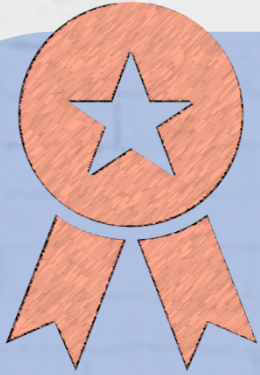
El **25%** dels centres educatius quan parlen d'**accions reparadores** inclouen a tot el **grup classe**. (p.ej. Cercles restauratius).

El **6%** dels centres educatius inclouen també a les **famílies** quan parlen d'**accions reparadores**.

El **4%** dels centres educatius parlen d'un **mètode híbrid** que complementa el treball individual amb accions reparadores amb tot el grup.

Els **serveis a la comunitat** que aporten millores a l'escola com ara tasques de manteniment, ordre, o promoció de la convivència al centre són contemplats pel **9%** dels centres educatius com a accions reparadores.

Els centres que han respost que no n'han hagut de fer mai d'accions reparadores, són 16 de 201.

BONES PRÀCTIQUES

Com a bona pràctica, reconeixem tot aquell acompanyament i seguiment dels alumnes tant a l'alumne en rol de víctima, com a l'alumne en rol d'agressor/a, sense oblidar a l'acompanyament del grup i de les famílies.

És important també remarcar totes aquelles accions que abordaren el cas des d'una perspectiva restauradora, i sota els principis de no-culpabilització i no revictimització. Una mesura aïllada no acostuma a ser efectiva, cal adaptar tota la intervenció en funció de quina sigui la situació, l'edat dels alumnes i anar fent un seguiment del cas fase a fase.

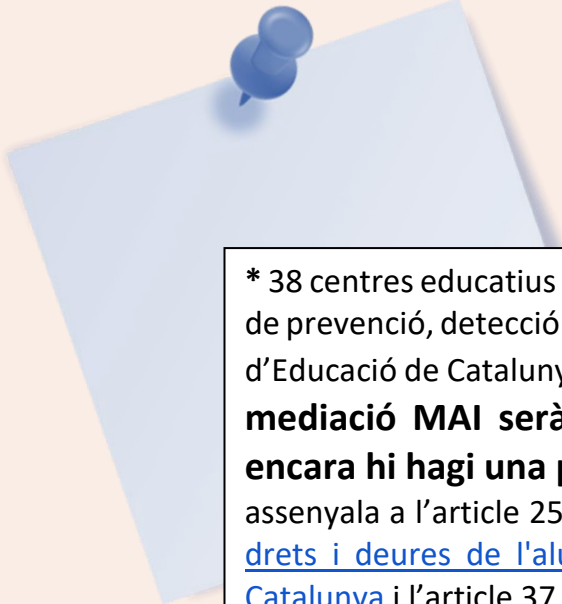

OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

El bullying i el ciberbullying són fenòmens grupals que s'han d'abordar com a tal, per tant, és necessari que les intervencions en fase d'actuació contemplin sempre el treball reparador amb el grup. L'enfocament sensibilitzador ha d'integrar-se dins d'una estratègia de resposta que aporti solucions des de les necessitats, mai no com a estratègia preventiva, moment en que sí està indicat sensibilitzar.

Cal treballar en el desenvolupament d'habilitats i empoderament de la persona en rol de víctima des de la cura del grup, també en la inclusió i acompanyament de les famílies en el procés de reparació.

Continuen havent-hi més mediacions puntuals entre les persones implicades que acompanyaments individuals. És important recordar que la mediació en casos de bullying pot no ser la millor política restaurativa donat el desequilibri de poders, que impedeix que ens trobem en una situació d'igualtat (requisit imprescindible per fer una mediació).*

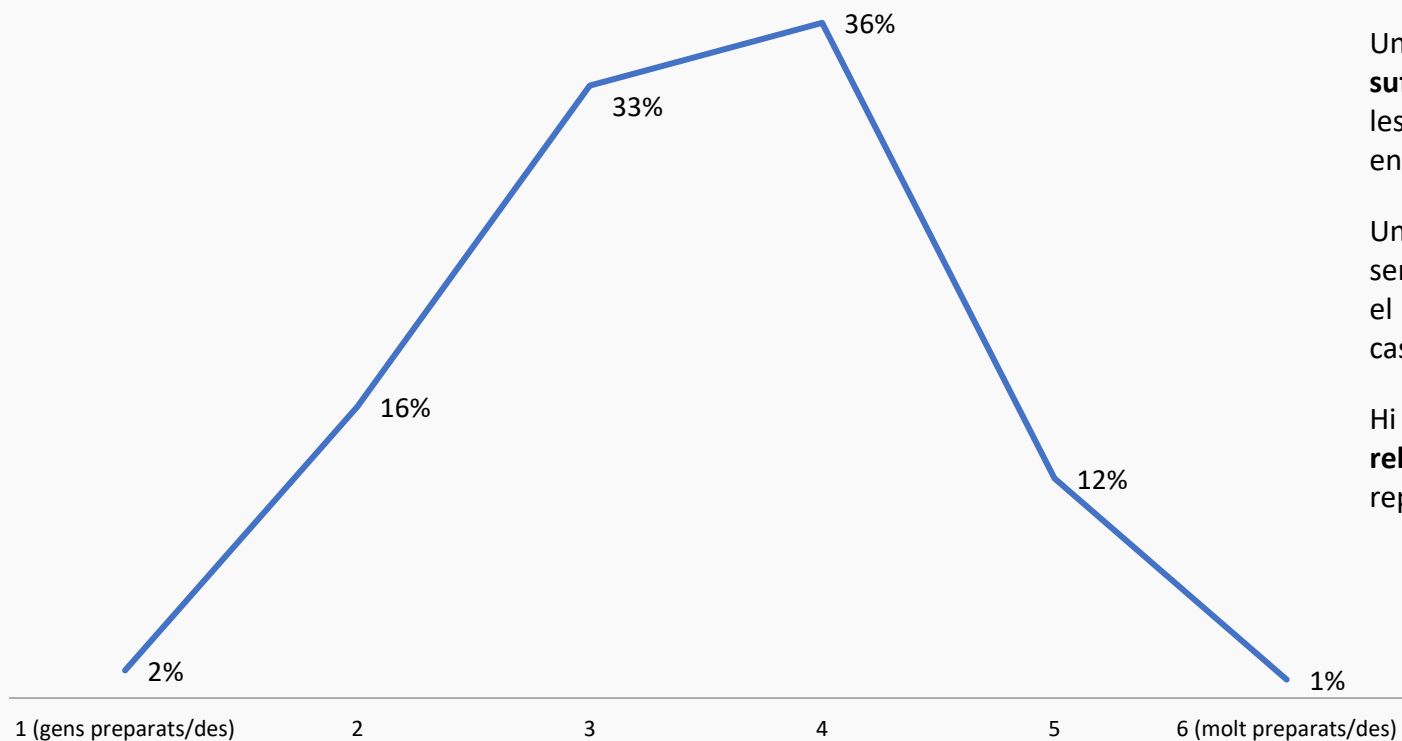

* 38 centres educatius aposten per la mediació com a mesura restaurativa, però cal recordar que el protocol de prevenció, detecció i intervenció davant l'assetjament i el ciberassetjament entre iguals del Departament d'Educació de Catalunya contempla la mediació com a pràctica restaurativa, però apuntant el següent: “ **La mediació MAI serà utilitzada davant una situació d'assetjament o ciberassetjament on encara hi hagi una posició de domini i de submissió.** Cal recordar que la mateixa normativa així ho assenyala a l'article 25, sobre l'Àmbit d'aplicació de la mediació del [decret 279/2006, de 4 de juliol, sobre drets i deures de l'alumnat i regulació de la convivència en els centres educatius no-universitaris de Catalunya](#) i l'article 37 de la [LLEI 12/2009, del 10 de juliol, d'educació](#)

Amb les respostes al nostre formulari no hem pogut concloure si els centres que estan aplicant la mediació com a mesura restaurativa estan tenint en compte això o no.

20

Com de preparats/des creus que us sentiu els i les professionals del teu centre en relació a l'actuació, concretament en la reparació del dolor i la restauració del benestar?

Un 51% dels professionals **no se senten suficientment preparats** per tal d'abordar les diferents accions i estratègies d'actuació enfront a casos de bullying.

Un 49% dels professionals dels centres se senten més bé **preparats i prou preparats** en el seu paper envers l'actuació enfront a casos de bullying.

Hi ha un major nombre que se senten **relativament preparats** (entre 3 i 4 de 6), representant així un 69% del total.

BONES PRÀCTIQUES

Posem de relleu que pràcticament la meitat dels professionals se senten prou preparats per abordar les diferents dimensions de la fase de actuació (des de l'aturada-protecció fins a la reparació del dolor i la restauració del benestar) posa de relleu una realitat que, tot i subjectiva, parla d'una relativa confiança entre els equips docents que se senten amb els recursos suficients per posar en pràctica aquesta fase de l'abordatge integral del bullying. Aquesta seguretat creixent respon a moltes de les bones practiques ja esmentades, que contribueixen a dotar als professionals d'eines pràctiques i específiques per l'actuació.

OPORTUNITATS PEDAGÒGIQUES

És interessant continuar apostat per oferir formació en l'àmbit de la mediació pel professorat i l'alumnat, però com a estratègia preventiva, per a l'actuació és necessari poder evolucionar àmpliament els recursos específics que donen resposta a un cas des d'una perspectiva d'abordatge dels maltractaments i la violència a nivell sancionador (justícia restaurativa i justícia transicional), d'abordatge socioemocional, amb mirada dialògica i comunitària.

És clau incentivar la implicació per part d'alguns professionals i donar més recursos humans per atendre la convivència a les escoles. Totes les eines que aporten més eines, més formació, més suport i més recursos als professionals, contribuiran al fet que se senten i estiguin més preparats per afrontar situacions de bullying.

CONCLUSIONS

BONES PRÀCTIQUES EN L'ABORDAGE INTEGRAL DEL BULLYING EN CATALUNYA

1. FASE DE PREVENCIÓ

PROMOCIÓ I PROTOCOLS

- **Més de la meitat dels centres educatius de Catalunya afirmen disposar d'estratègies clares i definides per a la prevenció, detecció i actuació davant un cas de bullying.** Aquesta bona pràctica permet poder actuar ràpidament davant d'una situació de bullying.
- **Un 43% dels centres educatius tenen un protocol adaptat a la pròpia realitat del centre educatiu.** Aquesta bona pràctica permet donar una resposta molt més ajustada i sensible a les necessitats del centre.

PROVENCIO I SENSIBILITZACIO

- **Gairebé la totalitat dels centres educatius fan accions per promocionar el desenvolupament socioemocional com a factor protector davant tota mena de conflicte. Aquestes accions són majoritàriament amb l'alumnat, però també compten amb alta participació per part del professorat.** Tal com es contempla al Codi de Bones pràctiques PDA Bullying, és molt important dins de l'estratègia preventiva implementar projectes de desenvolupament socioemocional que col·laborin en el creixement personal de l'alumnat i la resta de la comunitat educativa per poder potenciar el benestar individual i de grup dins i fora les xarxes.
- **Entre un 90 i un 95% de l'alumnat de Catalunya participa en accions sensibilitzadores sobre bullying i ciberbullying.** Un pla de formació que abordi les diferents temàtiques de sensibilització és essencial per poder capacitar a la comunitat educativa en prendre consciència sobre els diferents fenòmens que afecten la seva convivència.

2. FASE DE DETECCIÓ

OBSERVACIÓ I DIAGNÒSTIC

Com a bones pràctiques en fase de detecció, destacar aquelles que afavoreixen l'empoderament de la infància i la joventut a fi d'alertar de situacions de risc. **S'ha de destacar que pràcticament tots els centres educatius realitzen entrevistes un cop detecten un senyal d'alarma i miren d'activar totes les eines d'observació del grup que tenen disponibles.** Segons els centres educatius de Catalunya, les accions d'observació que més informació aporten sobre la convivència al centre són les tutories individuals, les observacions de dinàmica de grups i les reunions amb les famílies i l'equip d'orientació psicopedagògica (EAP). El fet que aquestes eines d'observació s'identifiquin com a efectives implica que **hi ha un gran nombre de centres educatius que estan mantenint els canals de comunicació oberts.** Això és una bona pràctica, ja que:

- És molt important que els infants i adolescents puguin confiar en els adults (mestres, famílies) per comunicar si estan vivint una situació de violència entre iguals. Reforçar la presència protectora de les persones adultes en el marc de convivència fa possible una detecció (i la seva corresponent actuació) tan precoç com sigui possible.
- Ajuda a aconseguir una visió real del volum de conflictes relacionals dels grups i a generar informació que ens permeti destinar els recursos que siguin necessaris per donar resposta al fenomen Bullying i altres tipus de maltractaments.

Situació d'alerta:

- **El 92% dels centres educatius catalans compten amb un equip de valoració que s'activarà en el moment en què s'engegui alguna d'un senyal d'alarma de bullying o ciberbullying al centre.** La funció d'aquest equip de valoració serà recollir la informació sobre els fets i alumnes implicats en la possible situació d'assetjament o ciberassetjament, i la posterior redacció de l'informe de valoració perquè tota aquesta informació pugui ser traspasada al director/a. En cas que es tipifiqués com a bullying, l'equip de valoració també serà el responsable de coordinar les intervencions fins a la resolució del cas.

TIPIFICACIÓ

- És molt positiu veure que **el 76% dels equips ja dissenyin objectius pedagògics per a l'actuació durant la tipificació.** D'aquesta manera, abans de donar resposta a un cas de bullying o ciberbullying, ja s'hauran establert quines són les mesures més adients per desenvolupar i potenciar les competències i habilitats que els han d'ajudar a aturar i reparar aquesta situació, fent que no es reproduïxi.

3. ACTUACIÓ

En fase d'actuació, si pretenem no només aturar la situació de bullying, sinó que volem resoldre la situació reparant el dolor i restaurant el benestar del grup, cada intervenció d'abordatge haurà d'estar dissenyada adaptant-se a la prèvia avaluació de necessitats. Emmarcant la resposta en les diverses fases que proposa l'actuació, podem dir dins d'aquest marge que no hi haurà dos abordatges de cas iguals perquè les necessitats seran diferents.

- Com a bona pràctica, destaquem totes aquelles accions que aborden el cas des d'una **perspectiva restauradora** i sota els principis de no-culpabilització i no revictimització. És necessari que la resposta a un cas de bullying sigui cada vegada **més restaurativa i també menys punitiva**.
- Identifiquem com a bona pràctica tots aquells centres que bé sempre, o només en situacions concretes, en el moment en què no se senten preparats/ades per abordar el cas reconeixen la necessitat de demanar **ajuda a una entitat/servei extern**. Un cop tipificat un cas com a bullying, rebre assessorament permetrà poder fer una bona valoració del cas i establir unes estratègies clares d'abordatge de forma més completa, tant en la resposta que precisa l'alumnat i com les accions que hem de fer amb les famílies. El **treball en xarxa** entre tots els membres de l'equip docent, famílies i professionals externs és clau.
- A més a més, cal remarcar com a bona pràctica, **la formació en prevenció de la violència, la mediació escolar, la gestió d'aula o atenció a les famílies, i el programa #aquiproubullying**. Els centres educatius que han rebut alguna d'aquestes formacions n'han fet una valoració molt positiva, perquè els ha permès, o bé no tenir cap cas tipificat com a assetjament des de la implementació del programa, o bé sentir-se prou preparats i preparades dins el centre educatiu per donar resposta ells mateixos al cas sense recórrer a cap entitat externa.
- Veiem a més a més que un 35% dels centres educatius fan un **ús circular del protocol, de manera que un cop hi ha hagut un abordatge de cas, tornen a la fase de prevenció**. Com a bona pràctica, destacar que les **accions** en fase de prevenció i detecció no siguin puntuals, sinó que siguin **constants** al llarg de tot el curs.

REPTES DE FUTUR EN L'ABORDATGE INTEGRAL DEL BULLYING A CATALUNYA

1. FASE DE PREVENCIÓ

PROMOCIÓ I PROTOCOLS

- Tot i que la majoria del professorat afirma tenir coneixement dels protocols existents al seu centre per abordar els possibles casos de bullying, **cal implicar més a tota la resta d'agents de la comunitat educativa en el coneixement del protocol.** Aquesta idea és altament rellevant, ja que l'activació dels protocols de resposta parteix moltes vegades de la comunicació d'una situació d'alerta per part de les famílies o el mateix alumnat. El grup d'iguals i la família són els agents clau per a la detecció de casos de bullying. És per això que el protocol no es pot quedar només a disposició de l'equip docent, és necessari que les famílies i l'alumnat també el coneguin i estiguin formats en la detecció de situacions d'assetjament i ciberassetjament escolar.
- **Cal comptar amb tota la força de les institucions per a poder donar una resposta global, coordinada i dins d'una estratègia en un marc de convivència.** La comunitat educativa, no sols qui freqüenta el centre al dia a dia, també el mapa d'actius de territori, ha de conèixer els circuits i els canals de comunicació que li permetin abordar possibles casos d'assetjament.

PROVENCIO I SENSIBILITZACIO

- Tot i que hi ha un nombre important de centres que ofereixen activitats de sensibilització sobre altres violències o situacions de risc a alumnes, famílies i equips docent, encara hi ha que no ofereixen aquestes oportunitats. **Seria interessant poder introduir aquestes propostes en els centres que no en tenen així com trobar maneres d'augmentar la participació de famílies i equips docents en totes les propostes.**

2. FASE DE DETECCIÓ

OBSERVACIÓ I DIAGNÒSTIC

- És necessari continuar oferint experiències de formació, assessoraments de cas i assessoraments de protocol per tal que els professionals puguin abordar les situacions de bullying amb més confiança i seguretat. No cal que tots els professionals que treballen al centre estiguin formats en totes les fases del protocol, però sí que **és important que tot el claustre conegui el protocol, conegui totes les eines i canals d'observació i detecció que té a l'abast, i sàpiga en quin moment i a qui ha de derivar la situació en cas que detecti un senyal d'alarma.**
- La recomanació que fem des de PDA Bullying és **que a cada centre disposi d'un equip de valoració format i preparat en diagnòstic i tipificació.** És necessària la creació d'equips de valoració que disposin d'eines de detecció efectives, que els permetin actuar ràpidament un cop es detecta un cas de bullying (coordinar, documentar, definir una estratègia, fer seguiment i avaluar). En aquest nivell del protocol d'abordatge és necessari poder aconseguir, més enllà de comprendre cada cas, poder dissenyar objectius pedagògics i definir intervencions per la resolució positiva del cas.
- Un dels reptes principals és poder **tenir unes eines de detecció efectives que ens permetin fer saltar l'alarma tan aviat com sigui possible,** activant així el protocol d'actuació en una fase primerenca, fins i tot quan encara no s'ha tipificat com a bullying. Per aconseguir-ho **necessitem un treball en xarxa de tots els agents en les fases d'observació,** així com del paper actiu de la infància i la joventut que, empoderada, també és clau en l'activació de les alertes davant situacions de risc. La majoria de casos tipificats com a bullying es detecten ja en fase avançada i moltes vegades per part de la família de l'alumne en rol de víctima. És precisament per això que és tan necessari incloure encara més la veu de la família en els canals de comunicació.
- També, és interessant poder activar encara més l'ús de registres i altres eines com les APPs de detecció. S'han de poder **sistematitzar les estratègies d'observació (en convivència)** i que es vagin realitzant **avaluacions periòdiques de les observacions diagnòstiques.** És molt efectiu **tenir un registre de tots els conflictes,** perquè quan entrem en fase de tipificació, ens ajudarà a tenir una visió molt més clara sobre el factor "violència continuada en el temps", requisit indispensable per tipificar un cas com a maltractament.

TIPIFICACIÓ

- 1 de cada 8 centres educatius apunten que sovint dubten si estan davant d'un cas de bullying o no, i alguns centres educatius ens han mostrat la seva inseguretat un cop han tipificat un cas com a bullying a l'hora de definir quina actuació els permetrà **aturar la violència i protegir els implicats, activar la mirada de benestar i implicar a tothom en la resolució, reparar el dolor i restaurar el benestar.** És necessari que el protocol contempli la derivació a entitats o equipaments/serveis externs al centre en cas que l'equip docent no se senti preparat (o no li pertoqui) abordar per si sol alguna fase de la intervenció.

3. FASE D'ACTUACIÓ

- **Només el 50% del professorat s'està sentint preparat per donar resposta de manera òptima a les diferents fases d'actuació.** Un gran número de docents no s'està sentint prou preparat per afrontar situacions de bullying, així doncs, l'oportunitat pedagògica en fase d'actuació consisteix en aconseguir plans formatius que capacitin i empoderin els equips que donen resposta a casos perquè puguin donar una resposta de qualitat a cadascuna de les diferents fases de l'actuació, des d'una perspectiva restaurativa i resilient.
- El 31% dels centres educatius només es refereixen a la persona en rol d'agressor i a la persona en rol de víctima quan parlen de reparació. Tan sols el 25% dels centres educatius afirmen fer un treball reparador amb tot el grup classe. **Un dels reptes de futur és que les intervencions en fase d'actuació contemplin també el treball reparador amb el grup.** És important que no oblidem que el bullying i el ciberbullying són fenòmens socials (de grup) i que, per tant, s'han d'abordar com a tal (des dels sistemes de grup).
- Cal treballar en el **desenvolupament d'habilitats i empoderament** de la persona en rol de víctima (només 5 centres educatius de 201 n' han parlat com a mesura reparadora) i en la **inclusió de l'acompanyament a les famílies en el procés de reparació** (només 13 centres educatius de 201 ens en han parlat com a mesura reparadora) millorant l'accés d'aquestes als recursos del mapa d'actius del territori, la qual cosa implica millorar la xarxa de la que disposa el centre dins la seva comunitat.

PDA BULLYING

Prevençió - Detecció - Actuació davant l'assetjament entre iguals

www.pdabullying.com

